

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 28 MAART 1951

No. 1767

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

De aandacht van de lezers wordt gevestigd op het bericht op blz. 234.

INHOUD

	Blz.
De sociale verzekering en de waardedaling van het geld door <i>J. H. van Holthe tot Echten</i> ..	236
De huurverhoging krachtens de Huurwet door <i>C. Küppers</i>	240
De grondslag van het huidige beleid inzake de coördinatie van het binnenlands goederenvervoer door <i>J. de Vries</i>	241
De internationaal georganiseerde afzetbevordering van tropische landbouwproducten door <i>J. B. van der Kamp</i>	244
Aantekening: Het plan Schuman	247
Internationale notities: Nieuwe mogelijkheden voor de „Sperrmark”	250
De Amerikaanse auto-industrie	250
Geld- en kapitaalmarkt	251
Statistieken: Bankstaten	251

Dezer dagen

loonsverhoging, 5 pCt met een maximum van f 200 per jaar. Er hangt een waas van „dèjà-vu” over deze mededeling. En dit vage „eerder gehoord” werkt ook door in het feit, dat de Minister-President, Dr Drees, het per radio nog eens heeft uitgelegd: „Sluit voor begeerte Uw graag gezicht”, schreef Vondel, „Zij loert, zij loert om in te varen.” Wij knikken tevreden, wij herkennen het.

Er is echter een ander college, dat ons voldoende lang is gedoceerd, dat over de spiraalbeweging van lonen en prijzen. Velen, ook van hen, die door de prijsbeweging in bekleemde omstandigheden zijn gekomen, zijn bereid om de vermindering van consumptiemogelijkheden te begrijpen. Maar een uitleg, die men eigenlijk graag zou horen, is, waarom de initiale prijsverhoging zo fel was, als men thans voor grote groepen indirect tempert door een loonsverhoging. Waar komt, groepsgewijze gezien, de noodzakelijke consumptievermindering te liggen?

Niet eerder gehoorde woorden moest de Minister van Economische Zaken uiten bij de installatie van de adviesraad voor militaire productie. Over de komende vier jaren zal naar verwachting f 3 milliard aan opdrachten voor militaire goederen in eigen land worden verwerkt. De kunst zal zijn om het evenwicht op betere wijze te vinden dan de Witte Ridder uit Alice in Wonderland: die was zodanig beladen met zaken, die voor een ridder nodig zijn, dat hij topzwaar werd en van het paard tuimelde.

Evenwicht tussen militaire paraatheid en civiele draagkracht is een lange termijn probleem, vergeleken bij het direct nijpende evenwicht tussen beschikbare arbeidskracht en beschikbare grondstoffen. Dat er tekort aan zwavel is, zal niemand verbazen, die het bij de Klassieken houdt; was zwavel niet het middel bij uitstek tot het verdrijven van boze geesten?

De goede geesten zijn taai van leven. Groot-Brittannië heeft het aangetoond in een antwoord aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De „full employment standard” voor Groot-Brittannië, in verband met de desbetreffende resolutie van de Economische en Sociale Raad, is gesteld op een percentage van 3 ten tijde van de seizoentop. Als de goede feeën het alleen voor het zeggen hadden gehad, zou de standaard op 2 pCt zijn gezet, maar boze spooksels, zoals „a shortage of raw materials”, maken een zekere speling noodzakelijk.

Speling, die de Denen zullen gaan vinden op hun spaarbankboekje. Het programma ter bestrijding van de inflatie is door de vier grote partijen in Denemarken goedgekeurd. Hier wordt de consumptiebeperking nagestreefd door besparing, gedwongen besparing, wel te verstaan voor inkomens boven 6.000 kronen, voor zover het gehuwden betreft.

„The original man for the Greek”, schreef Irving Babbitt, „was the one who could create in the very act of imitating the past”. Op het verleden teruggrijpen houdt als zodanig geen oplossingen voor het heden in.

HAV BANK - SCHIEDAM

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

vacatures

DOUWE EGBERTS

TABAKSFABRIEK - KOFFIEBRANDERIJEN
THEEHANDEL N.V. vraagt

CHEF DER ADMINISTRATIE

om de leiding op zich te nemen van de Hoofd-
administratie en hetgeen verband houdt met
kostprijsberekening, fiscale aangelegenheden,
e.d. Leeftijd 30/40 jaar.

Alleen zij, die over een veeljarige ervaring in
een overeenkomende functie beschikken, wor-
den verzocht eigenhandig geschreven sollici-
tatiebrieven met recente pasfoto in te zenden
aan de directie te Utrecht.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

BERICHT

Abonné's van „Economisch-Statistische Berichten”
wordt beleefd verzocht — voor zover zij dit nog niet
deden — hun abonnementsgeld voor het jaar 1951, ten
bedrage van f 26 voor het binnenland of f 28 voor het
buitenland (voor boekhandelaren minus de gebruikelijke
korting) vóór medio April a.s. te willen voldoen door stor-
ting op postgirorekening No 8408 of op onze rekening
bij de heren R. Mees & Zoonen, alhier.

Abonné's in België/Luxemburg kunnen de tegenwaarde
in francs van het verschuldigde bedrag storten op onze
rekening B 26198 bij de Banque de Commerce te Brussel
of op haar Belgische postrekening No 260.34.

★ Adverteer in dit blad ★

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

J. H. VAN HOLTHE TOT ECHTEN, De sociale verzekering en de waardedaling van het geld.

Onderzocht wordt op welke wijze de sociale verzekeringsuitkeringen aan de ontwikkeling van het loon- en prijsniveau worden, resp. kunnen worden aangepast. Voorts wordt nagegaan op welke wijze en in welke mate verhoging der bestaande, resp. invoering van nieuwe sociale lasten invloed kan uitoefenen op de waarde van het geld. Schr.'s beschouwingen voeren tot de conclusie, dat de waardedaling van het geld op het terrein der sociale verzekering tal van problemen doet ontstaan. Aanpassing der sociale verzekeringsuitkeringen aan de ontwikkeling van het loonniveau is, mits het tempo der waardedaling van het geld niet te snel is, mogelijk voor de kortlopende uitkeringen. Het is echter veel moeilijker de koopkracht van de langlopende renten en pensioenen te beschermen. Dit doel zou voor de uitkeringen van een het gehele volk omvattende wettelijke ouderdomsverzekering kunnen worden bereikt door deze verzekering te financieren volgens het omslagstelsel. De premien der sociale verzekering hebben invloed op de waarde van het geld, doordat deze premien een factor zijn in de kostprijs der producten en als zodanig de prijzen zullen verhogen. In dit verband wordt gewezen op de moeilijke problemen, welke ontstaan zodra met het inwerkingtreden der Werkloosheidswet kosten van werkloosheidsuitkeringen worden overgeheveld van de Staat naar het bedrijfsleven.

C. KÜPPERS, De huurverhoging krachtens de Huurwet.

De per 1 Januari 1951 in werking getreden Huurwet staat in beginsel een algemene huurverhoging toe van 15 pCt voor alle vóór 27 December 1940 gebouwde onroerende goederen. De door de Regering voor deze huurverhoging berekende stijging van onderhoudskosten van gebouwde onroerende goederen is zeer aan de krappe kant geweest. Gezien in het licht van de huidige ontwikkeling van de prijzen van de bouwmaterialen kan worden geconstateerd, dat dit „zeer krap” thans wel kan worden veranderd in „onvoldoende”. Het zal van belang zijn, dat de Regering zich hiervan rekenschap geeft en zal overgaan tot het treffen van de ter zake nodige maatregelen. De instandhouding van onze woningvoorraad is slechts verzekerd, wanneer bij de regeling van de huurprijzen niet alleen wordt gelet op het beginsel, dat de draagkracht van de huurder een bepaalde huur moet toelaten, waarbij de huur in een evenredige verhouding dient te staan t.o.v. de overige noodzakelijke kosten van levensonderhoud, doch wanneer er tevens een zodanige verhouding ligt tussen de huurprijzen en de kosten van instandhouding, dat het voor de huiseigenaren mogelijk is met deze huurprijzen een sluitende exploitatie te verkrijgen.

J. DE VRIES, De grondslag van het huidige beleid inzake de coördinatie van het binnenlands goederenvervoer.

In het huidige coördinatiebeleid springen twee markanten naar voren, nl. 1 het afwijzen van het beginsel van het grootste sociaal-economisch nut, omdat aan een dergelijke algemeenheid zich geen directieven laten ontlelen voor een concreet vervoersbeleid, en 2. het uitsluitend gebruik van de juridische beschouwingswijze, nl. het afwegen van belangen, met afwijzing dus van de economische beschouwingswijze, het afwegen van nut tegen offers. In dit artikel tracht schr. nu aan te tonen, dat beginselen bij het coördinatiebeleid niet behoeven te worden afgewezen omdat ze niet hanteerbaar zouden zijn, dat voorts beginselen niet kunnen worden gemist, en dat een coördinatiebeleid zich niet kan beperken tot het oplossen van disharmonieën. Ter illustratie van het betoog wordt het beleid op korte termijn en het beleid op lange termijn

schetsmatig beschouwd bij een onderdeel van het vraagstuk van de kosten van de weg, nl. het vraagstuk van de scheepvaartrechten.

J. B. VAN DER KAMP, De internationaal georganiseerde afzetbevordering van tropische landbouwproducten.

In dit artikel wordt allereerst een overzicht gegeven van de propaganda ter verruiming van de afzet van tropische landbouwproducten, die werd gevoerd vóór het ontstaan van de in internationaal verband opgerichte organisaties en instituten. Vervolgens worden de thans bestaande vormen van organisatie bij rubber en thee en de financiering daarvan aan een beschouwing onderworpen. Het uiteindelijke doel van de rubberorganisaties is in algemene zin het winnen van de grootconsumenten en de finale consumenten voor de natuurrubber; de theeorganisaties streven naar een verhoogd, desnoods een gelijkblijvend, theeverbruik. Aan het slot van zijn artikel behandelt schr. de werkmethoden en -problemen der organisaties, waarbij hij o.a. opmerkt, dat zowel bij de rubber als bij de thee een duidelijke beslissing of gecentraliseerd dan wel gedecentraliseerd te werk moet worden gegaan ontbreekt, en dat de fundamentele betekenis van het economisch-wetenschappelijk werk nog te weinig tot uitdrukking komt.

— SOMMAIRE —

J. H. VAN HOLTHE TOT ECHTEN, L'assurance sociale et la dépréciation de l'argent.

L'auteur examine de quelle manière les paiements résultant des assurances sociales sont ou peuvent être adoucis au développement du niveau de prix et des salaires. Il étudie ensuite de quelle façon et dans quelle mesure une augmentation des charges sociales actuelles et la création de nouvelles charges sociales peuvent influencer la valeur de la monnaie.

C. KÜPPERS, L'augmentation des loyers en vertu de la loi.

La loi concernant les loyers, en vigueur depuis le 1er janvier dernier, autorise une augmentation de 15 p.e. sur les loyers des immeubles construits avant le 27 décembre 1940. L'estimation de l'accroissement des frais d'entretien, qui a servi de base pour déterminer l'augmentation des loyers, a été un peu juste. Eu égard à l'évolution des prix des matériaux de construction on peut même dire „insuffisante” plutôt qu'un peu juste. Le gouvernement est obligé de prendre les mesures nécessaires.

J. DE VRIES, La base de la politique actuelle en matière de coordination du transport intérieur des marchandises.

Dans cet article l'auteur essaie de démontrer qu'on ne peut pas se passer de principes en matière de coordination et que la politique de coordination ne peut pas s'arrêter à la solution des discordances. A. l'appui de son exposé l'auteur traite du problème des droits de navigation.

J. B. VAN DER KAMP, L'organisation internationale du développement de la vente des produits agricoles tropicaux.

Cet article commence par donner un aperçu de la propagande faite en vue du placement de produits agricoles tropicaux, avant la création d'organisations et d'instituts internationaux. Un examen détaillé traite ensuite des formes d'organisation, adoptées actuellement dans les secteurs du caoutchouc et du thé, de leur financement; de leurs objectifs, de leurs moyens et de leur méthode de travail.

De sociale verzekering en de waardedaling van het geld

Het vraagstuk van de waardedaling van het geld is van zulk een algemene betekenis voor de samenleving, dat de invloed van dit verschijnsel op de sociale verzekering het karakter krijgt van een detail. Toch is de zaak waar het om gaat van zoveel belang, dat het de moeite loont dit detail nader te bezien. Het is immers duidelijk, dat de stijging van de kosten van levensonderhoud de koopkracht der sociale verzekeringsuitkeringen aantast, zodat dient te worden onderzocht op welke wijze de sociale verzekeringsuitkeringen aan de ontwikkeling van het loon- en prijsniveau worden, resp. kunnen worden aangepast.

Onderzocht zal dus worden op welke wijze bij waardedaling van het geld deze aanpassing mogelijk is, resp. of er oorzaken zijn van verzekering-technische of financiële aard, welke de aanpassing der uitkeringen belemmeren.

Voorts zal worden nagegaan op welke wijze en in welke mate verhoging der bestaande, resp. invoering van nieuwe sociale lasten invloed kan uitoefenen op de waarde van het geld.

Norm voor de aanpassing der sociale verzekeringsuitkeringen.

Wanneer men zich oppervlakkig met het gestelde probleem bezig houdt, zou men kunnen menen, dat het streven er op gericht behoorde te zijn de goederenwaarde van de uitkeringen der sociale verzekering te stabiliseren, bijv. door de hoogte der uitkeringen te verbinden aan het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud. Bij nadere overweging blijkt echter, dat een dergelijk streven niet alleen praktisch moeilijk uitvoerbaar, maar ook onbillijk zou zijn. Het zou immers kunnen voorkomen, dat ten gevolge van de prijsstijging de reële lonen zouden dalen, terwijl de sociale verzekeringsuitkeringen — indien zij varieerden met het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud — geen deel zouden hebben aan de versobering, welke het werkend deel der bevolking zou ondergaan. Het is m.i. dan ook beter, dat wordt gestreefd naar een opeening van de uitkeringen van de sociale verzekering aan het loon-, resp. het inkomensniveau. Stijgen de lonen, dan dienen daarmee gelijktijdig de sociale verzekeringsuitkeringen te stijgen. Dalen de lonen, dan behoren ook de ontvangers der sociale verzekeringsuitkeringen, indien dit gepaard gaat met een daling van het welvaartspeil, een deel van de lasten der welvaartsvermindering te dragen. Het gaat hier echter om een wenselijkheid, welke — zoals nader zal worden uiteengezet — niet voor alle sociale verzekeringsuitkeringen gemakkelijk is te verwezenlijken.

De loongrenzen in de sociale verzekering.

Een facet van het vraagstuk is, dat de voordelen van enkele sociale verzekeringswetten zijn beperkt tot de werknemers, wier loon ligt beneden de zgn. loongrenzen. Stijging van het loonniveau heeft dus tot gevolg, dat een aantal werknemers buiten de verzekering zal komen te vallen, ofschoon hun individuele welstand daartoe geen aanleiding geeft. De hier bedoelde moeilijkheid is, behoudens de bezwaren, welke van de zijde der medici met betrekking tot de ziekenfondsenverzekering hiertegen somtijds worden aangevoerd, op eenvoudige wijze op te lossen, door de loongrenzen te verhogen, hetgeen na de bevrijding enige malen is geschied. Laatstelijk werd de loongrens in enige sociale verzekeringswetten met ingang van 2 Januari jl. gebracht op f 4.725 per jaar, waarmee deze loongrens dichter is genaderd tot de loongrens van

f 6.000 van de reeds afgekondigde, maar nog niet in werking getreden Werkloosheidswet.

Aanpassing van de kortlopende sociale verzekeringsuitkeringen.

Zonder in details te treden zal worden getracht te verklaren hoe het komt, dat in geval van een algemene loonsverhoging enkele sociale verzekeringsuitkeringen automatisch hoger worden, resp. kunnen worden verhoogd, terwijl andere uitkeringen achter blijven. Verhoging der uitkeringen vindt uiteraard niet automatisch plaats, indien deze uitkeringen zijn uitgedrukt in een vast bedrag. Het hangt dan af van het verzekering-technisch karakter der regeling of verhoging der uitkeringen evenredig aan de stijging van het loonniveau op eenvoudige wijze mogelijk is. Dit laatste is bijv. het geval met de uitkeringen der Kinderbijslagwet. De kinderbijslagen konden bij de loonronden worden verhoogd, zonder dat de premie, uitgedrukt in een percentage van het loon, behoefde te stijgen.

Wanneer echter, zoals in de Ziektewet is voorgeschreven, de uitkeringen zijn uitgedrukt in percentages van het loon, zou kunnen worden aangenomen, dat bedoelde aanpassing automatisch tot stand zou komen. Deze automatische aanpassing vindt echter alleen geleidelijk plaats voor de nieuwe gevallen, welke aanvingen na de datum der loonsverhoging, aangezien de uitkeringen zijn vastgesteld op een percentage van het loon, dat de verzekerde heeft verdiend in een periode, welke aan het ziek worden van de betrokkene is vooraf gegaan. De uitkeringen der oude nog niet afgedane gevallen, welke zich voordeden vóór het moment der loonsverhoging, zullen dus niet automatisch worden aangepast. Het ondervindt echter geen bezwaar door middel van afzonderlijke maatregelen ook de uitkeringen der oude nog niet afgedane gevallen te verhogen.

In het algemeen kan worden gezegd, dat de uitkeringen van de zgn. kortlopende verzekeringen op betrekkelijk eenvoudige wijze kunnen worden aangepast aan de waardedaling van het geld, mits deze waardedaling niet te snel plaatsvindt. Deze aanpassing kan geschieden zonder aanmerkelijke premieverhoging.

Onder enig voorbehoud mag ook worden verwacht, dat dit mogelijk zal zijn voor de betrekkelijk kortlopende uitkeringen van de in voorbereiding zijnde wachtgeld- en werkloosheidsverzekering (ten hoogste 48, resp. 78 dagen).

Aanpassing der langlopende sociale verzekeringsuitkeringen.

Het vraagstuk van de aanpassing van de zgn. langlopende renten, zoals de blijvende ongevallenrenten en de ouderdoms- en invaliditeitspensioenen, is echter veel moeilijker op te lossen. Daar de hierbedoelde uitkeringen veelal worden gefinancierd volgens het kapitaaldeckingsstelsel zal voor aanpassing dezer uitkeringen aan het gestegen loonniveau storting ineens van zeer grote bedragen, alsmede verhoging van de premien nodig zijn.

Ter toelichting zullen wij eerst de zgn. blijvende ongevallenrenten bezien. Ingevolge de Ongevallenenwet 1921 wordt aan de verzekerde, die is getroffen door een ongeval, naast geneeskundige behandeling een geldelijke uitkering van 80 pCt van zijn loon tot ten hoogste 42 dagen toegekend. Is daarna de arbeidsgeschiktheid van de getroffene nog niet teruggekeerd dan wordt, rekening houdend met de mate van arbeidsongeschiktheid, een voorlopige of blijvende rente op basis van 70 pCt van het loon verstrekt. De kosten van de in dergelijke gevallen in de toekomst uit

te keren renten, vermeerderd met de administratiekosten worden geschat en vervolgens gekapitaliseerd tot zgn. contante waarden. Op deze wijze worden de kosten van alle ongevallen, die in een jaar hebben plaatsgevonden, ten laste van dat jaar gebracht.

Zou men nu in een volgend jaar van mening zijn, dat de ongevalrenten moeten worden verhoogd, omdat de waarde van het geld is gedaald, dan is het niet meer mogelijk de kosten dezer verhoging te brengen ten laste van het jaar, waarin het ongeval heeft plaatsgevonden. Het zou ook niet billijk zijn de extra kosten dezer oude ongevallen te verrekenen in het jaar, dat de verhoging der renten zou ingaan. Op deze wijze zouden immers de hoge extra kosten der oude nog niet afgedane ongevallen, veroorzaakt door de waardedaling van het geld, op het bedrijfsleven worden verhaald.

Hoe moeilijk het is voor deze kwestie een billijke oplossing te vinden, kan worden toegelicht aan de hand van de wet van 26 Mei 1950 tot aanvulling van renten krachtens de Ongevallenwet 1921, de Land- en Tuinbouwongevallenwet 1922 en de Zeeongevallenwet 1919. De krachtens deze wet toegekende bijlagen en de aan de uitvoering dezer wet verbonden administratiekosten komen ten laste van het Rijk. Deze regeling, welke er op neer komt, dat de verhoging der renten wordt gefinancierd met belastingpenningen, lijkt sociaal verantwoord, omdat het een economisch zeer zwakke groep van de bevolking betreft. Is het echter niet in strijd met de billijkheid, dat aan de houders van kleine lijfrenten bij verzekeringsmaatschappijen geen gelijksoortige bijlagen zijn toegekend en al evenmin een tegemoetkoming aan de renteniers, die toch ook in de belasting medebetelen, kon worden gegeven?

Men zou zich kunnen afvragen, of de hierboven geschetste problemen niet dichter tot een oplossing zouden kunnen worden gebracht door aan de financiering der wettelijke ongevallenverzekering het omslagstelsel ten grondslag te leggen. Ofschoon de bezwaren voorshands nog overwegend lijken, zou m.i. de hier aangeduide mogelijkheid nader kunnen worden onderzocht.

Financiering der pensioenverzekering.

Vervolgens komt de vraag aan de orde, of de pensioenverzekering zodanig kan worden ingericht, dat zo mogelijk enige dekking wordt verkregen tegen de waardedaling van het geld.

De oplossing van dit probleem wordt in twee richtingen gezocht. In de eerste plaats vragen velen zich af, of uitbreiding van de beleggingen in aandelen van pensioenfondsen geen voordelen zou kunnen opleveren, welke zouden kunnen worden gebruikt om de pensioenen bij stijging van de kosten van levensonderhoud te verhogen. In „E.-S.B.” van 17 Januari jl. zette ik uiteen, dat de mogelijkheden om op deze wijze een oplossing van het vraagstuk te verkrijgen in de huidige omstandigheden gering moeten worden geacht. Deze kwestie is overigens in dit tijdschrift en elders zo uitvoerig besproken, dat op dit denkbeeld thans niet zal worden ingegaan.

De oplossing van het vraagstuk wordt voorts gezocht in een verandering van het financieringssysteem der pensioenverzekering. Men overweegt het zgn. kapitaaldekkingstelsel te vervangen door een omslagstelsel. Het omslagstelsel maakt het immers mogelijk zgn. waarde vaste pensioenen, d.w.z. pensioenen, die fluctueren met het loonniveau, te financieren. Hoe dit mogelijk is, kan op eenvoudige wijze worden toegelicht. Veronderstel: er zijn 1.000 verzekerden met een loon, dat in een bepaald jaar gemiddeld f 2.000 bedraagt. Het pensioen is vastgesteld op 30 pCt van het loon, dus gemiddeld f 600 per jaar. De verhouding tussen het aantal verzekerden en het aantal gepensioneerden is 8 : 1. Er zijn dus 125 gepensioneerden, wier pensioenen tezamen f 75.000 kosten, dat is 3,75 pCt van

het verzekerd loon ad 2 mln. Zou in een volgend jaar het gemiddeld loon f 3.000 bedragen, dan kan met dezelfde premie een gemiddeld loon van f 900 worden uitgekeerd. Het zwakke punt van het systeem is gelegen in de omstandigheid, dat de hoogte van de premie afhangt van de verhouding tussen het aantal verzekerden en het aantal gepensioneerden. Zou deze verhouding ongunstiger, bijv. 7 : 1 worden, dan zou bij gelijkblijvende uitkering de premie stijgen. Om deze reden is het stelsel niet geschikt voor de financiering van ondernemingspensioenfondsen. Voor de financiering van bedrijfspensioenfondsen is het omslagstelsel ook al niet geschikt, aangezien de verhouding tussen het aantal verzekerden en het aantal gepensioneerden op verschillende momenten in een bedrijfstak sterk kan variëren. In een zich uitbreidende bedrijfstak zal deze verhouding in het algemeen gunstiger worden, maar in geval van inkrimping van een bedrijfstak kan de verhouding weldra zo ongunstig worden, dat premiestijging of verlaging van de uitkeringen niet is te vermijden.

Onderstaande cijfers, ontleend aan een studie van werkgelegenheid in de nijverheid van 1903 tot 1948, opgenomen in het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek van Februari 1950, laten zien hoe zeer de personeelsbezetting in een bedrijfstak in de loop der jaren kan veranderen.

*Aantal typen werklieden in de nijverheid per
bedrijfsklasse.*

Bedrijfsklasse (indeling volgens ongevallenstatistiek)	1903	1913	1920	1930	1938	1946	1948
Aardewerk, glas, kalk, steen	24.495	32.752	35.322	38.140	28.693	28.505	41.800
Diamant e.a. edelstenen enz.	3.993	6.480	4.248	1.978	1.138	1.307	1.400
Sigaren, sigaretten, tabak	2.575	6.454	8.317	28.078	24.606	15.051	17.400

Indien de verzekering echter het gehele volk omvat en de leeftijdsopbouw der bevolking geen afwijkingen vertoont, zoals dit bijv. in Duitsland het geval is, zodat mag worden aangenomen, dat veranderingen in de verhouding tussen werkenden en rustenden geleidelijk optreden, is er m.i. aanleiding het omslagstelsel als financieringssysteem der wettelijke ouderdomsverzekering ernstig te overwegen. Het omslagstelsel, zoals dit hierboven werd uiteengezet, kan worden gecombineerd met een pensioenpüntensysteem, dat zodanig is ingericht, dat de individuele pensioenen variëren met het loon, dat de gepensioneerden in hun actieve jaren hebben verdiend. Op een dergelijk systeem berust de in 1949 in Frankrijk ingevoerde wettelijk verplichte pensioenverzekering voor handel en industrie. Het hierboven geschetste systeem ligt voorts ten grondslag aan het in Zweden ontworpen plan voor een het gehele Zweedse volk omvattende ouderdomsverzekering, welke een aanvulling beoogt te geven op het in dit land verstrekte staatspensioen. Ofschoon tussen het Franse en Zweedse systeem van pensioenverzekering vele en ook belangrijke verschillen zijn, zijn deze, wat het stelsel van financiering betreft, van ondergeschikte aard. Uit dien hoofde behoort m.i. geen voorkeur voor het ene of het andere stelsel te gelden.

Kapitaaldekking of omslagstelsel.

Voor ons onderwerp is van belang na te gaan hoe het komt, dat het eenvoudige en doeltreffend lijkende omslagstelsel niet eerder in Nederland is aanvaard, doch over de vraag kapitaaldekking- of omslagstelsel bijna een halve eeuw strijd is gevoerd, die nog niet is beslecht. De oorzaken

hiervoor zijn deels van historische, deels van economische aard. Bij de totstandkoming van de Invaliditeitswet is, zonder dat dit tot diepgaande beschouwingen aanleiding heeft gegeven, het in de particuliere levensverzekering reeds lang gebruikelijke stelsel van kapitaaldekking van aanspraken gekozen. Weliswaar is dit stelsel als financieringssysteem van de wettelijke ouderdoms- en invaliditeitsverzekering in de daarop volgende jaren aan critiek onderworpen, maar nog in 1939 sprak de voor dit doel in het leven geroepen staatscommissie onder leiding van Prof. Dr. Verrijn Stuart zich wederom ten gunste van de toepassing van het kapitaaldekkingstelsel uit. Dit gunstig oordeel over het kapitaaldekkingstelsel hield mede verband met het feit, dat in die jaren het streven naar waardevast geld nog een bereikbaar ideaal werd geacht. Gedurende de tweede wereldoorlog en daarna zijn echter zulke ongunstige ervaringen op dit terrein opgedaan, dat de voortschrijdende waardedaling van het geld een nieuw element in de discussies over dit onderwerp heeft gebracht. Voorts zijn in die jaren zodanige veranderingen gekomen in de economische positie van ons land, dat de economische bezwaren verbonden aan een stelsel, dat op zulk een omvangrijke wijze fondsvorming bevordert, zwaarder zijn gaan wegen, zo zelfs, dat het thans wenselijk schijnt dit stelsel definitief te vervangen door een omslagstelsel.

Ter toelichting van deze stelling mogen enkele argumenten, welke verband houden met de huidige economische situatie, worden genoemd. Voorstanders van het kapitaaldekkingstelsel wijzen er op, dat fondsvorming het totstandkomen van besparingen zou bevorderen. De juistheid van deze veronderstelling is echter twijfelachtig, aangezien tenminste een deel der besparingen zijn te beschouwen als verplaatste besparingen van het bedrijfsleven naar het fonds.

Voorts is de overweging actueel, dat de in het fonds verzamelde gelden worden gestuwd in de richting van leenkapitaal, terwijl velen het er over eens zijn, dat thans een nijpend tekort aan risicodragend kapitaal bestaat, zodat reeds uit dien hoofde er weinig aanleiding zou zijn tot handhaving van een stelsel, dat fondsvorming op grote schaal bevordert.

In het rapport van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken inzake een wettelijke ouderdomsverzekering, werd globaal berekend, dat voor de verzekering van een pensioen van f 10 per week in 1975 een vermogen van f 7,25 milliard zou moeten zijn gevormd. Van een dergelijke fondsvorming mag m.i. een druk op de rentestand worden verwacht.

Indien men erkent, dat toepassing van het kapitaaldekkingstelsel voor de komende wettelijke ouderdomsverzekering bezwaarlijk in aanmerking kan komen, ten eerste omdat deze wijze van financiering te geringe mogelijkheden biedt om de pensioenen aan te passen aan de waardedaling van het geld en voorts omdat dit stelsel ook in economisch opzicht thans onoverkomelijke bezwaren met zich brengt, dan zal bijzondere aandacht moeten worden besteed aan de problemen, welke de toepassing van een omslagstelsel zonder twijfel mede brengt.

Allereerst dient te worden opgemerkt, dat de toepassing van het omslagstelsel de pensioenverzekering in een andere sfeer brengt dan het geval was toen zij op het stelsel van fondsvorming berustte. Iedere verzekerde spaart niet meer voor zijn eigen pensioen, maar de werkende generatie draagt de kosten van degenen, die de pensioengerechtigde leeftijd hebben overschreden. Hiermede wordt in sterker mate een beroep op het element van solidariteit tussen de bevolkingsgroepen gedaan. Het reeds genoemde bezwaar verbonden aan het omslagstelsel, dat ten gevolge van de veroudering der bevolking de premie zal stijgen of de uitkering zal dalen, kan m.i. worden weggenomen door te zijner tijd de pensioengerechtigde leeftijd te verhogen. Met het stijgen der gemiddelde leeftijdsduur zal immers

ook het aantal ouderen, dat in staat is na het bereiken van het 65ste jaar nog enige tijd door te werken, toenemen. In Frankrijk is voor degenen die dit wensen, een regeling getroffen, opdat zij na het bereiken van het 65ste jaar door kunnen gaan met premie betalen zodat hun pensioen hoger wordt, terwijl in Zweden het staatspensioen ingaat bij het bereiken van het 67ste jaar en ook voor de aanvullende pensioenverzekering 67 jaar als pensioengerechtigde leeftijd wordt voorgesteld.

Aan de voordelen verbonden aan de toepassing van het omslagstelsel kan worden toegevoegd, dat ook de kortlopende verzekeringen in principe volgens dit stelsel worden gefinancierd, zodat toepassing van dit stelsel op de wettelijke ouderdomsverzekering meer eenheid op het terrein van de financiering der sociale verzekering zou brengen. Hiermede zou een stap zijn gedaan, welke op de duur verdere vereenvoudiging op het terrein der sociale verzekering mogelijk zou maken. O.a. zou de taak der bedrijfs-pensioenfondsen en ondernemingspensioenfondsen kunnen worden teruggebracht tot het verzekeren van een aanvulling op het aan het loonniveau gekoppelde wettelijke ouderdomspensioen.

Toepassing van het omslagstelsel betekent niet dat fondsvorming geheel achterwege zal moeten blijven. Het zou m.i. aanbeveling verdienen, indien een relatief klein fonds werd gevormd, bijv. om, zoals dit in Zweden geschiedt, eventuele stijging van de omslagpremie in verband met veroudering der bevolking over een lange periode uit te strijken.

De invloed van de sociale verzekering op de waarde van het geld.

Thans zal moeten worden onderzocht, op welke wijze en in welke mate verhoging, resp. invoering van nieuwe sociale lasten invloed kan uitoefenen op de waarde van het geld. Hiervoor is het in dit verband voldoende aan te tonen, dat de sociale verzekering invloed heeft op de hoogte van de prijzen. De aandacht valt dan direct op het verschijnsel, dat de wettelijke sociale lasten thans ca zevenmaal zo groot zijn als vóór de oorlog. De betekenis hiervan ligt niet alleen in het kostprijsverhogend element der sociale lasten, maar ook in de omstandigheid, dat de werknemer een steeds kleiner deel van zijn inkomen direct in handen krijgt, terwijl het feit, dat zijn loon in werkelijkheid hoger is, hem veelal pas bewust wordt wanneer een gebeurtenis plaatsvindt, waardoor hij voor uitkering in aanmerking komt. De verreikende gevolgen van deze situatie vallen echter buiten het kader van ons onderwerp. In ons bestek is van belang, dat de sociale lasten, d.w.z. het werkgeversaandeel in de premien, dienen te worden gezien als een verlengstuk van het loon. Daaruit volgt, dat het heffen van een premie voor een nieuwe sociale verzekeringsregeling of de verhoging van de premie voor een bestaande regeling een invloed heeft op de waarde van het geld, welke is te vergelijken met een loonsverhoging tot eenzelfde percentage.

Voorts kan de invoering van een nieuwe sociale verzekeringsregeling leiden tot het verplaatsen van de daaraan verbonden lasten van de Overheid naar het bedrijfsleven. Een voorbeeld levert de nog niet in werking getreden Werkloosheidswet. Volgens deze wet worden de kosten van de wachtgeldverzekering, dat zijn dus de kosten van de werkloosheidsuitkeringen, gedurende de eerste acht weken geheel gedragen door de desbetreffende bedrijfstak. De consequentie van deze regeling is, dat de kosten van de werkloosheidsuitkeringen, welke vroeger door de Staat werden gedragen, zodra de wet in werking treedt, voor rekening van het bedrijfsleven zullen komen en wel voor hogere verzekeringsuitkeringen dan vroeger door de Staat werden verstrekt. De kosten dezer uitkeringen, vermeerderd met de admini-

stratiekosten, zullen in het algemeen in de prijzen tot uitdrukking komen.

De premïën van de wachtgeldverzekering in de bedrijfstakken, welke gevoelig zijn voor werkloosheid, zullen hoger zijn dan in de bedrijfstakken met een meer stabiele werkgelegenheid. Bedoelde premïën zullen vermoedelijk variëren van 2 tot 8 pCt van het loon. De gevolgen hiervan voor de prijzen zullen verschillend liggen naar mate het export-artikelen, artikelen bestemd voor de eerste levensbehoeften, of luxe artikelen betreft. Voorts moet er op worden gelet, dat de helft van de wachtgeldpremie voor rekening komt van de werknemers. Dit zou kunnen betekenen, dat werknemers in conjunctuurgevoelige bedrijven zwaarder zouden worden belast dan werknemers in bedrijven met een stabiele werkgelegenheid, hetgeen niet in overeenstemming lijkt met de huidige normen der loonpolitiek. Het verdient daarom aanbeveling, dat vóór dat de Werkloosheidswet in werking treedt, met dit feit rekening zal worden gehouden. De oplossing van deze kwestie is echter uiterst moeilijk. Verhoging van de lonen met het werknemersaandeel in de premie der Werkloosheidswet betekent, dat een nieuwe factor optreedt, welke de kosten van levensonderhoud zal verhogen. Het betekent voorts, dat de loonniveaux in de verschillende bedrijfstakken verder uiteen zullen lopen, omdat het werknemersaandeel in de premïën der diverse bedrijfstakken verschilt. Indien de lonen ongewijzigd blijven, is het gevolg, dat het deel van het loon, dat de werknemer in handen krijgt, naarmate hij werkzaam is in een bedrijfstak, welke gevoelig is voor werkloosheid, lager wordt. Aangenomen mag worden, dat dit op weerstand zal stuiten, ook al kan daar tegenover worden gesteld, dat de werknemer in geval van werkloosheid de voordelen zal genieten van de Werkloosheidswet. Deze voordelen zijn bij uitkeringen, die voor gehuwden en kostwinners 80 pCt van het loon, voor ongehuwden 70 pCt van het loon en voor inwonenden 60 pCt van het loon bedragen, niet gering te achten.

Teneinde tot een oplossing te komen voor de moeilijkheden, welke ontstaan door de verschillen in de wachtgeldpremiën, zou kunnen worden overwogen of het wenselijk zou zijn, dat de Staat een deel van de wachtgeldpremiën in bedrijfstakken, welke werken voor de eerste levensbehoeften of misschien ook voor de export, voor zijn rekening zou nemen, opdat een factor weggenomen wordt, die verhoging van de kosten van levensonderhoud zou veroorzaken, resp. belemmerend zou werken op de export. Het limiteren van de premïën der wachtgeldverzekering is echter in strijd met de principes, waarop de Werkloosheidswet is gebouwd. Een dergelijke maatregel zou m.i. slechts tijdelijk verantwoord zijn teneinde in de huidige moeilijke omstandigheden de overheveling van kosten van werkloosheidsuitkeringen van de Staat, welker budget hiermede wordt verlicht, naar het bedrijfsleven geleidelijk te doen plaatsvinden.

Sociale verzekering en geldcirculatie.

Tussen de invloed van een loonsverhoging en verhoging van de premïën der sociale verzekering op de waarde van het geld is een verschil van monetaire aard. Een loonsverhoging wordt vrijwel direct weer in de consumptieve sfeer gebracht, terwijl een premieverhoging voor de sociale verzekering, afhankelijk van de aard dezer verzekering, op een later tijdstip, wanneer de uitkeringen plaatsvinden, vergroting van de consumptie ten gevolge heeft. Een deel van de premïën wordt besteed voor het dekken van de kosten der administratie. Dit deel, dat gezien de omvang van het uitvoeringsapparaat der sociale verzekering niet

gering moet worden geacht, komt via de loonbetaling wederom in circulatie.

Een bijzonder geval doet zich voor, indien uit de premïën verkregen gelden, alvorens tot uitkering te komen, worden verzameld in fondsen. Bedoelde gelden zullen dan enige tijd aan de consumptie worden onttrokken en een deflatoire invloed uitoefenen. Het is echter ook mogelijk, dat de fondsen bedoelde gelden tegen vaste rente uitlenen aan instanties, welke deze voor consumptieve doeleinden uitgeven. In dit geval zal bedoelde deflatoire werking geheel of gedeeltelijk uitblijven.

Slot.

Onze beschouwingen voeren tot de conclusie, dat de waardedaling van het geld op het terrein der sociale verzekering tal van problemen doet ontstaan. Gestreefd dient te worden naar aanpassing der sociale verzekeringsuitkeringen aan de ontwikkeling van het loonniveau. Deze aanpassing is, mits het tempo der waardedaling van het geld niet te snel is, mogelijk voor de kortlopende uitkeringen. Het is echter veel moeilijker de koopkracht van de langlopende renten en pensioenen te beschermen. Dit doel zou voor de uitkeringen van een het gehele volk omvattende wettelijke ouderdomsverzekering kunnen worden bereikt door deze verzekering te financieren volgens het omslagstelsel ¹⁾.

Voorts werd uiteengezet, dat de premïën der sociale verzekering invloed hebben op de waarde van het geld doordat deze premïën een factor zijn in de kostprijs der producten en als zodanig de prijzen zullen verhogen. In dit verband werd gewezen op de moeilijke problemen, welke ontstaan zodra met het inwerking treden der Werkloosheidswet kosten van werkloosheidsuitkeringen worden overgeheveld van de Staat naar het bedrijfsleven.

Amsterdam.

J. H. VAN HOLTHER TOT ECHTEN.

¹⁾ In mijn artikel „Institutionele beleggers en risicodragend kapitaal” in „E.-S.B.” van 17 Januari 1951, is in de laatste alinea, derde regel van onderen, abusievelijk het woordje „niet” ingevoegd, waardoor ten onrechte de indruk wordt gewekt, dat ik het omslagstelsel voor de wettelijke ouderdomsverzekering onbruikbaar zou achten.

De huurverhoging krachtens de Huurwet

De per 1 Januari 1951 in werking getreden Huurwet staat in beginsel een algemene huurverhoging toe van 15 pCt voor alle vóór 27 December 1940 gebouwde onroerende goederen. Voor alle overige onroerende goederen (gebouwd, zowel als ongebouwd) wordt in beginsel geen huurverhoging toegestaan. Aan de Kroon is echter de bevoegdheid gegeven om afwijkende regelen vast te stellen, wanneer bijzondere redenen daartoe aanleiding geven.

Tegen de mate van de verhoging is van verschillende zijden, zowel in als buiten de volksvertegenwoordiging, nogal bezwaar gemaakt. Men acht een verhoging van 15 pCt niet in overeenstemming met de gestegen onderhouds- en overige lasten.

De Regering heeft, bij de schriftelijke behandeling van de wet in de Staten-Generaal, een uitvoerige motivering gegeven van het gevonden verhogingspercentage. Daarbij is uitgegaan van het vóór de oorlog gangbaar geachte percentage van de onderhoudskosten. Bij de particuliere woningexploitatie bedroeg dit veelal tussen de 10 en 12 pCt van de bruto huurprijs. Bij haar berekeningen gaat de Regering dan ook uit van het gemiddelde van 11 pCt.

Voorts wordt uitgegaan van de vooroorlogse verhouding tussen loon- en materiaalkosten bij onderhoudswerken, welke is gesteld op 4 : 1. Ten aanzien van het loonbestanddeel constateerde de Regering in de Memorie van Antwoord een stijging ten opzichte van 1938/1939 tot circa 190 pCt volgens het collectief contract voor de gemeenten van de 1e en 2e klasse, tot circa 214 pCt in de gemeenten der 3e klasse en tot circa 248 pCt in de gemeenten der 4e, 5e en 6e klasse. De prijzen van de voor het onderhoud benodigde materialen bedroegen volgens de Regering het viervoudige van die van vóór de oorlog. Hieruit resulteerde een gemiddelde kostenstijging voor het gehele land, welke, berekend over het onderhoudsbestanddeel van de vooroorlogse huren (11 pCt), leidde tot een huurstijging met $16\frac{1}{2}$ pCt.

Ten aanzien van de stijging der overige exploitatielasten was het moeilijker een aannemelijk gemiddelde voor het gehele land te vinden, omdat de plaatselijke omstandigheden — men denke aan het grote verschil tussen stad en platteland — nu eenmaal dikwijls ver uiteenlopen. De Regering was van oordeel aan de veilige kant te zijn met een gemiddelde verhoging van 5 pCt van de bruto-huur. In totaal alzo $21\frac{1}{2}$ pCt.

Tegenover deze vermeerdering van kosten moest echter eveneens rekening worden gehouden met een verlaging van lasten als gevolg van het minder, of liever gezegd in het geheel niet meer, leegstaan van woningen en bedrijfs-panden en eveneens met een besparing op het onderhoud in vergelijking met vóór de oorlog.

Voor het leegstaan werd voorheen rekening gehouden met een gemiddelde van 2 pCt van de bruto-huur, waarmee de gevonden $21\frac{1}{2}$ pCt moest worden vermindert. Van meer betekenis werd geacht de vermindering van de ten laste van de eigenaren komende onderhoudskosten. De ruime woningmarkt van vóór 1940 noopte nl. volgens de Regering de eigenaren tot het in zodanige staat houden van de woningen, dat deze voor de bewoners aantrekkelijk bleven. Bovendien bracht vóór de oorlog praktisch elke nieuwe verhuuring voor de eigenaren extra kosten mede van inwendige opknappingen, hetgeen na het intreden van de schaarste op de woningmarkt achterwege kan worden gelaten. Deze versobering in het ten laste van de eigenaren komende onderhoud, zo luidt de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer, levert voor hen een aanzienlijke besparing op. Hoewel de Regering geen kans zag deze lastenbesparing voor de

eigenaren enigszins nauwkeurig te berekenen, durfde zij toch als haar indruk weer te geven, dat deze besparing tenminste een zesde gedeelte van de onderhoudskosten uitmaakt, in welk geval de uiteindelijke lastenstijging niet hoger zal zijn dan ongeveer 15 pCt van de zgn. oude huurprijs.

Erg gerust over de juistheid van dit percentage bleek de Regering intussen niet te zijn, want elders in de Memorie van Antwoord wordt medegedeeld, dat het percentage van 15 niet zonder meer een uitkomst is van een berekening van de gestegen exploitatiekosten van gebouwd onroerend goed, maar dat dit mede beïnvloed is geworden door algemene overwegingen van loon- en prijspolitiek. De Memorie van Toelichting laat een zelfde geluid horen, waar wordt opgemerkt, dat de gevonden 15 pCt krap is berekend en dat, wanneer het gevaar voor verstoring van de loon- en prijspolitiek niet aanwezig was geweest, wellicht een hoger percentage zou zijn voorgesteld.

Dat overigens ook de geringere arbeidsproductiviteit een nadelige invloed heeft op de kosten van onderhoud van gebouwd onroerend goed wordt door de Regering niet ontkend, maar zij beschouwt dit verschijnsel als van voorbijgaande aard. Hiervan uitgaande verwacht de Regering dan ook — en zij acht deze verwachting niet ongerechtvaardigd —, dat de onderhoudskosten in de toekomst zullen dalen. Deze verwachting is mede gebaseerd op de ervaringen der Regering ten aanzien van het verloop der bouwkosten. De Regering schreef dit op 12 Juni 1950, dus vóór de gebeurtenissen in Korea.

Het zal duidelijk zijn, dat de sedert Korea ingetreden prijsstijgingen op het gebied van de bouwmaterialen aan de verwachtingen der Regering veel grond hebben ont-nomen. De prijsstijgingen in deze sector zijn zeer belangrijk en het is praktisch onmogelijk om ten aanzien van het verdere beloop van deze prijzen zich aan voorspellingen te wagen. In een reeds eerder gepubliceerde verhandeling over het huurprijzenbeleid van de Regering¹⁾ mocht ik constateren, dat de door de Regering berekende stijging van onderhoudskosten van gebouwd onroerend goed wel zeer aan de krappe kant is. Gezien in het licht van de huidige ontwikkeling van de prijzen van de bouwmaterialen kan zonder twijfel worden geconstateerd, dat dit „zeer krap” thans wel kan worden veranderd in „onvoldoende”.

Het zal van belang zijn, dat de Regering zich hiervan rekenschap geeft en zal overgaan tot het treffen van de terzake nodige maatregelen. Ik vrees echter, gelet op de langdurige procedure in eerste instantie, dat dit nogal wat voeten in de aarde zal hebben. In die vrees word ik gesterkt door de verschijning op 2 Februari 1951 van het Besluit van de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting ter uitvoering van de artikelen 11, eerste lid, 14 en 16 van het Besluit bijzondere huurprijzen.

Artikel 11 van laatstgenoemd besluit bepaalt, dat, indien op of na 1 Januari 1951 een vernieuwing van de centrale voorzieningen van gebouwd onroerend goed tot stand is gekomen, de huurprijs kan worden verhoogd met een door de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting vast te stellen percentage van een door dezelfde Minister vast te stellen gedeelte der kosten van deze vernieuwingen, voor zover deze kosten het redelijke en gebruikelijke niet overschrijden en voor zover zij voor rekening van de verhuurder komen. Onder centrale voorzieningen worden o.a. verstaan centrale verwarmingsinstallaties, liftinstallaties, warmwaterinstallaties en koelinstallaties.

In het besluit van 2 Februari 1951 nu wordt o.a. bepaald,

¹⁾ „Tijdschrift voor Overheidsadministratie” van 9 Februari 1950 no. 253.

dat voor het vernieuwen van een centrale verwarmingsinstallatie de huurprijs mag worden verhoogd met 7,358 pCt's jaars van de gemaakte kosten, met dien verstande, dat dit percentage mag worden berekend over een zesde gedeelte van deze kosten. Om een voorbeeld te noemen: een verhuurder, die in een verhuurde woning een nieuwe centrale verwarmingsketel laat plaatsen en daarvoor f 600 betaalt, zou de huur mogen verhogen met 7,358 pCt van f 100 is f 7,36 per jaar. Ik neem gaarne aan, dat men voor deze berekening ten departemente wel een verklaring zal weten te geven.

Het percentage 7,358 komt overeen met een 4 pCt twintigjarige annuïteit en het zesde gedeelte zal wel het verschil zijn tussen de algemene prijsstijging van de onderhoudskosten en die van de kosten van de centrale verwarmingsinstallaties. In de praktijk komt het er echter op neer, dat de verhuurder in één keer f 600 moet neertellen en dat de huurder het luttele bedrag van f 7,36 per jaar boven zijn geldende huur zal moeten betalen.

Het argument, dat een andere wijze van verrekening in strijd zou komen met de loon- en prijspolitiek van de Regering kan hier toch bezwaarlijk gelden, omdat huizen met een centrale verwarmingsinstallatie in Nederland in grote meerderheid slechts aan de middenstand en de beter gesitueerden worden verhuurd. Bovendien, doch dit is een technische bijkomstigheid, zullen de ketels van de centrale verwarming in de normale middenstandswoningen, blijkens ruime ervaring, zeker geen 20 jaren meegaan, doch ligt de levensduur van deze ketels tussen de 10 en 15 jaren. De praktijk bij het vernieuwen van centrale verwarmingsketels en boilers in huurhuizen is in de na-oorlogsjaren dan ook anders.

Ongetwijfeld zullen er heel wat huiseigenaren zijn, die geen kans zien om de daarmee gemoeide belangrijke bedragen uit te geven. Deze treffen een regeling met de huurders, welke veelal hierop neerkomt, dat, wanneer de verhuurder er financieel minder goed voorzit, de huurder alle kosten voor zijn rekening neemt en in gevallen, dat de verhuurder zich financieel beter kan roeren, de kosten voor gemeenschappelijke rekening worden genomen. Slechts in weinige gevallen zullen verhuurders alle kosten voor hun rekening hebben genomen.

In het algemeen hebben de huurders zich bij deze gang van zaken neergelegd, omdat men in die kringen wel het onbillijke inziet van het eenzijdig belasten van de verhuurder. Overigens zullen er zeker wel gevallen zijn aan te wijzen, waarin, ondanks de stijging van de onderhoudskosten, de woningexploitatie — ook van die met centrale verwarming — met de geldende huurprijzen nog gunstige resultaten biedt, doch dit zijn uitzonderingen.

Over het geheel genomen — en dan denk ik meer speciaal aan de grote voorraden woningen, welke vóór de scherpe daling van de bouwkosten in de jaren dertig zijn tot stand gekomen — waren de huren in de jaren, direct voorafgaande aan 1940, in meerdere of mindere mate gedeprimeerd. Deze gedeprimeerde huurprijzen waren over het algemeen niet voldoende om — rekening houdend met de vereiste afschrijvingen op huis en installatie — tot een sluitende exploitatie te komen. Dit had tot gevolg, dat de betreffende huiseigenaren gedwongen werden dat deel van de huuropbrengst, dat bestemd moest worden als reserve voor de vernieuwing van de technische installaties, te bestemmen voor het normale onderhoud van hun bezit, dat onevenredig in prijs was gestegen. Het wil mij voorkomen, dat men ten departemente met deze desiderata te weinig rekening houdt. Wat in een enkel geval wellicht nog juist kan zijn, wordt thans over de gehele linie toegepast tot schade van de huiseigenaren en uiteindelijk tot schade van het onroerend goed zelf. Hierin schuilt een gevaar, omdat daardoor langzaam maar zeker ons totale bezit aan onroerend goed zal worden aangetast.

De instandhouding van onze nationale woningvoorraad is een zaak van grote sociale en economische betekenis. Deze instandhouding is slechts verzekerd, wanneer bij de regeling van de huurprijzen niet alleen gelet op het beginsel, dat de draagkracht van de huurder een bepaalde huur moet toelaten, waarbij de huur in een evenredige verhouding dient te staan ten opzichte van de overige noodzakelijke kosten van levensonderhoud, doch wanneer er tevens een zodanige verhouding ligt tussen de huurprijzen en de kosten van instandhouding, dat het voor de huiseigenaren mogelijk is met deze huurprijzen een sluitende exploitatie te verkrijgen.

Rotterdam.

C. KÜPPERS.

De grondslag van het huidige beleid inzake de coördinatie van het binnenlands goederenvervoer

Uit de verschillende stukken, die de laatste tijd door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn gericht ter toelichting van de Rijksbegroting 1951 van dat Ministerie en ter voorbereiding van de behandeling van het ontwerp van wet ter regeling van het vervoer van goederen met vrachtauto's tekent zich de grondslag van het huidige beleid inzake de coördinatie van het binnenlands goederenvervoer duidelijk af. Het is derhalve mogelijk deze grondslag op haar economische mérites aan een beschouwing te onderwerpen. In dit opstel wordt daartoe een poging gedaan.

In de nota van wijzigingen op het gewijzigd ontwerp van wet ter regeling van het vervoer van goederen met vrachtauto's, no 10 dd. 8 Mei 1950, wordt o.a. gesteld op blz. 20, dat men moet beginnen met de verhoudingen binnen elke vervoerstak in haar ontwikkeling te leren kennen. Wanneer men aldus in de verschillende vervoerstakken te werk gaat, dan zal met het inzicht in elke vervoerstak zelf tevens het inzicht in hun juiste onderlinge verhouding groeien en zo zal men gaandeweg die juiste verhouding leren bepalen.

In verslag no 9 dd. 7 December 1950, opgemaakt over het overleg, dat ter voorbereiding van de behandeling van de Rijksbegroting 1951 van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat is gepleegd met de begrotingscommissie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, wordt het coördinatiebeleid op blz. 1 als volgt omschreven.

„Ter zake van coördinatie is de grondgedachte van het te voeren beleid, dat maatregelen van coördinatie tussen de verschillende vervoerstakken zich niet laten afleiden uit algemene theoretische beginselen van hetgeen coördinatie behoort te zijn, maar dat integendeel coördinatie een voortdurende praktische werkzaamheid is, die op de belangen, tegen zich tussen de verschillende vervoerstakken belangentegenstellingen blijken voor te doen, voor die belangentegenstellingen zo juist mogelijke oplossingen op de grondslag van het algemene vervoersbelang moet trachten te vinden”. Onder „algemeen vervoersbelang” wordt blijkens deze nota verstaan „het belang ener rechtvaardige en — ook uit een algemeen maatschappelijk oogpunt — evenwichtige behartiging der onderscheiden (bij het vervoer van goederen betrokken) belangen”.

Uiteraard, zo vervolgt de nota, geeft deze omschrijving niet anders dan een algemeen richtsnoer voor het te voeren beleid. Inhoud krijgt dit beleid, wanneer aan de hand van dit richtsnoer de zich voordoende belangentegengestellingen tussen de vervoerstakken worden opgelost.

In verslag no 12 dd. 4 Januari 1951, opgemaakt over het overleg, dat ter voorbereiding van de behandeling van het ontwerp van wet ter regeling van het vervoer van goederen met vrachtauto's door de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat van de Tweede Kamer der Staten-Generaal met het departement van Verkeer en Waterstaat is gepleegd, wordt op blz. 1 over het coördinatiebeleid het volgende gesteld. Afgewezen wordt elk langs theoretische weg geformuleerd einddoel der coördinatie. Dergelijke formuleringen zouden toch zonder verband met de voorhanden werkelijkheid zijn en daardoor zonder concrete inhoud. Deze afwijzing treft, blijkens de nota, ook het beginsel, dat een taakverdeling tussen de verschillende vervoerstakken gericht moet zijn op het verkrijgen van het grootste sociaal-economisch nut. Aan dergelijke algemeenheden, zo vervolgt de nota, laten zich geen directieven voor een concreet vervoersbeleid ontlelen. Daartoe is het nodig, dat men begint de werkelijkheid te onderzoeken om vast te stellen op welke punten zich in de verhouding tussen de verschillende vervoerstakken disharmonieën voordoen en dat men zich bewust maakt, dat het doel ener coördinatie, althans voorlopig, niet anders moet zijn dan het oplossen dezer disharmonieën, waar zij zich voordoen.

Het valt op, dat voor de oplossing van het vraagstuk van de coördinatie van het goederenvervoer, dat toch een zeer belangrijk economisch aspect heeft — immers de vervoersverrichting is een fase van het productieproces — alle theoretische beginselen, waaronder ook het beginsel, dat een taakverdeling tussen de vervoerstakken gericht moet zijn op het verkrijgen van het grootste sociaal-economisch nut, worden afgewezen. Deze afwijzing geschiedt niet omdat gemeend wordt, dat het beginsel van het grootste sociaal-economisch nut niet bij het coördinatiebeleid betrokken behoort te worden, doch omdat het niet hanteerbaar wordt geacht. Aan dergelijke algemeenheden, zegt de laatste nota, laten zich geen directieven voor een concreet vervoersbeleid ontlelen. Noodgedwongen dus worden bij het huidige coördinatiebeleid beginselen afgewezen en wordt de toevlucht genomen tot de casuïstiek, het oplossen van disharmonieën, waar zij zich voordoen. Dit oplossen van belangentegengestellingen geschiedt in overeenstemming met het ingenomen standpunt niet op grond van enig beginsel doch door het afwegen van de onderscheiden belangen naar de maatstaven van rechtvaardigheid en maatschappelijke evenwichtigheid. Hoe men op basis van rechtvaardigheid en maatschappelijke evenwichtigheid tot economisch verantwoorde beslissingen denkt te komen, is niet aangegeven.

In het huidige coördinatiebeleid springen derhalve twee markante punten naar voren, nl.:

A. het afwijzen van het beginsel van het grootste sociaal-economisch nut, omdat aan een dergelijke algemeenheid zich geen directieven laten ontlelen voor een concreet vervoersbeleid en

B. het uitsluitend gebruik van, wat ik zou willen noemen, de juridische beschouwingwijze, nl. het afwegen van belangen, met afwijzing dus van de economische beschouwingwijze, het afwegen van nut tegen offers.

A.

Erkend moet worden, dat aan het beginsel van het grootste sociaal-economisch nut geen directieven voor een concreet vervoersbeleid kunnen worden ontleend. Uit een algemeenheid kan niet worden gehaald, wat er niet in

zit, d.i. bijzonderheid. Het is juist de aard van een algemeenheid om geen bijzonderheid in zich te hebben doch slechts het algemene aan alle bijzonderheid. Daarentegen dient elke bijzonderheid wel het algemene in te houden, anders zou het algemene niet algemeen zijn. Zo houdt dan ook het vervoerswezen als deel van het economisch leven het algemene van de economische structuur in en behoort derhalve ook door economische beginselen te worden gericht, doch daartegenover kunnen uit algemene economische beginselen niet de bijzonderheden van het vervoerswezen worden afgeleid. Indien men derhalve aan een algemeen economisch beginsel directieven wil ontlelen voor een concreet vervoersbeleid, dan zal men eerst aan dat algemene moeten toevoegen, wat er voor dat doel aan ontbreekt, dat wil zeggen het bijzondere van het vervoerswezen. Men zal dus het algemene beginsel eerst moeten verbijzonderen tot een of meer beginselen, die het algemene nog in zich hebben 'doch daarnevens afgestemd zijn op het bijzondere van het vervoer. Dit betekent, dat het algemene beginsel eerst dient te worden „aangekleed” tot de bijzondere vormen, die aan de vervoerssfeer zijn aangepast. Daarna kunnen daaruit directieven voor een concreet vervoersbeleid worden afgeleid.

De „aankleding” van het beginsel van het grootste sociaal-economisch nut tot in de vervoerswereld bruikbare vormen kan als volgt schetsmatig worden gedacht.

a. Toepassing van het beginsel van het grootste sociaal-economisch nut bij de coördinatie betekent, dat de uitvloeijing van vervoer, dat door verschillende vervoerstakken kan worden verricht, over die vervoerstakken zodanig geschiedt, dat, uiteraard met inachtneming van de eisen, die aan het vervoer gesteld worden, het vervoer zich richt naar de vervoerstak, die het vervoer kan verrichten met voor de gemeenschap de geringste offers.

b. Aangezien de vervoerseisen niet eens voor al kunnen worden bepaald, doch zich moeten kunnen ontwikkelen naar het inzicht van de vervoersconsumenten, dienen deze de vrije keus van het vervoersmiddel te hebben.

c. Aangezien voorts deze keus voor een belangrijk deel bepaald wordt door de verhouding der vachtprijzen tussen de vervoerstakken verhoudt de onder *a* bedoelde uitvloeijing verkregen door een vachtprijstelling, die nauw verband houdt met de sociaal-economische kostprijs.

d. Onder sociaal-economische kostprijs wordt in dit verband verstaan de kostprijs van de individuele vervoersprestatie voor de betrokken onderneming vermeerderd met alle kosten van die vervoersprestatie, die niet ten laste komen van de onderneming en verminderd met de lasten die uit hoofde van de vervoersprestatie ten laste van de onderneming worden gebracht zonder tot de kostprijs te behoren.

e. De onder *d* bedoelde kosten, die geen lasten zijn voor de onderneming, zijn bijv. de kosten voor het gebruik van de Rijkskanalen, die, zoals bekend is, ten laste van het Rijk komen. Een voorbeeld van onder *d* bedoelde lasten, die geen kosten zijn, kan gevonden worden in de benzinebelasting bij wegvervoer, voor zover deze belasting uitgaat boven hetgeen ter vergoeding van de kosten van de weg wordt gevorderd.

f. Teneinde de capaciteit van de vervoerstakken aan te passen aan de vervoerseisen dient:

1. verlening van vergunning voor het gebruik der vervoersmiddelen de ontwikkeling van het vervoer op de voet te volgen en

2. aanleg en uitbreiding van vervoerswegen slechts te geschieden na zorgvuldige raming van de vereiste capaciteit.

Alvorens iets te zeggen over de directieven, die uit deze beginselen voortvloeien, is het gewenst eerst punt B in beschouwing te nemen, omdat de directieven voor een concreet vervoersbeleid niet alleen uit de hierboven aan-

geduide beginselen voortkomen, doch tevens in belangrijke mate mede bepaald worden door de onder B gestelde overwegingen.

B.

Het is opmerkelijk, dat het vraagstuk van de coördinatie van het goederenvervoer in de nota's alleen beoordeeld wordt van de juridische beschouwingwijze uit, d.w.z. het afwegen van belangen, en dat de economische beschouwingwijze, het afwegen van nut tegen offers, niet alleen er niet bij wordt betrokken doch zelfs, blijkens de aangehaalde nota's, wordt afgewezen. Ik moet inderdaad toegeven, dat met de economische beschouwingwijze, het afwegen van nut tegen offers, alléén het vraagstuk van de coördinatie niet zal kunnen worden opgelost, doch anderzijds merk ik op, dat een oplossing evenmin kan worden verkregen met het gebruik van de juridische beschouwingwijze, het afwegen van belangen, alleen. Het vraagstuk van de coördinatie heeft toch zowel economische aspecten, die alleen beoordeeld kunnen worden van de economische beschouwingwijze uit als andere aspecten, die de andere beschouwingwijze nodig maken. Het is dus zaak in de eerste plaats het vraagstuk onder te verdelen in terreinen, die beheerst worden door elk der genoemde beschouwingwijzen, zodat deze volledig toepassing kunnen vinden, waarna de onderdelen van dit vraagstuk weer kunnen worden samengevoegd tot zijn eenheid.

In de volgende beschouwing wordt deze procedure gevolgd.

In herinnering mag worden gebracht, dat het vervoersapparaat, waaronder in dit verband wordt verstaan het geheel van middelen die dient om de vervoersfunctie te vervullen, een tweeledige functie heeft. In de eerste plaats dient het vervoersapparaat te voorzien in de vervoersbehoeften. Deze functie is niet anders dan een schakel in de keten van het productieproces; haar vervulling dient uit dien hoofde dan ook te worden beoordeeld op economische doelmatigheid, d.w.z. door het afwegen van nut tegen offers. Het is onmogelijk om deze verrichting anders te beoordelen dan van de economische beschouwingwijze uit. Daarnaast geeft het vervoersapparaat door zijn inrichting en werkzaamheid bestaansmogelijkheid aan degenen, die er in werkzaam zijn. Als zodanig heeft het de functie van bestaansbron voor ondernemingen en voor mensen. Bij het beoordelen van de vervulling van deze functie treedt in het bijzonder het sociale aspect naar voren. Hier is vooral de plaats van het tegen elkaar afwegen van de onderscheidene belangen. In dit verband zal beoordeeld moeten worden, of deze functie als bestaansbron op redelijke wijze wordt vervuld, d.w.z. dat aan het bestaan van ondernemingen en aan de werkring der daarbij betrokken mensen een voldoende stabiliteit wordt gegeven en dat voor alle daarbij betrokkenen een redelijke bestaanszekerheid aanwezig is en voorts een uitzicht bestaat op zo mogelijk enige welvaart. Het is wel heel duidelijk, dat hier de beoordeling van nut tegen offers niet op haar plaats is doordat hier afgewogen moet worden naar andere maatstaven zoals sociale.

Het is mogelijk de hier genoemde terreinen, die onderscheiden worden naar haar beschouwingwijzen, zodanig naast elkaar te schikken, dat zij afzonderlijk kunnen worden behandeld. Dit is mogelijk door te onderscheiden tussen beleid op lange termijn en beleid op korte termijn. Het beleid op lange termijn dient gericht te zijn op de vervulling van de economische functie, dus de functie van een doelmatige voorziening in de vervoersbehoeften.

Het is duidelijk, dat, welke maatregelen men ook beoogt te nemen op sociaal gebied en welke zekerheden men ook wil stellen voor het bestaan van de in het productieproces betrokkenen, dit alles noodzakelijkerwijze begrensd moet worden door het economisch resultaat van de activi-

teit van de betrokkenen. Men kan wel een verkregen opbrengst op verschillende wijzen gaan verdelen maar men kan nu eenmaal niet meer verdelen dan er opgebracht is, tenzij de opbrengst wordt vergroot door giften van buiten. Voorts wordt in de vervoersbehoefte, dat de functie van het vervoer is in de vervoersbehoefte, zal de aanleiding als de economische doelstelling is van de activiteit van het vervoersapparaat, en dat derhalve dit apparaat gericht moet zijn op een zo doelmatig mogelijke voorziening in deze vervoersbehoeften; zo behoort dan ook het vervoersbeleid op lange termijn bepaald te worden uit de economische beschouwingwijze, d.w.z. door het afwegen van nut tegen offers.

Het beleid op korte termijn wordt enerzijds gericht door het beleid op lange termijn doch wordt anderzijds bepaald door andere overwegingen, zoals sociale belangen en ook de economische afweging van het nut van moderner methoden tegen het kapitaalverlies veroorzaakt door het uit bedrijf nemen van verouderde doch nog in goede staat zijnde productiemiddelen. Men zou het met een beeld aan de zeevaart ontleend zo kunnen uitdrukken, dat voor het beleid op lange termijn de te sturen koers in de kaart wordt gezet, waarbij dan in gedachten wordt gehouden, dat er allerlei overwegingen zullen optreden, die afwijkingen van deze koers noodzakelijk maken en waarbij echter in het oog dient te worden gehouden, dat de generaal richting steeds maar weer door het gestelde eindpunt wordt bepaald. Men zou kunnen stellen, dat het beleid op korte termijn zich verwerkelijk doordat op korte termijn in de richting van het gestelde eindpunt geen grotere afstand wordt afgelegd dan mogelijk is zonder ongewenste of onaanvaardbare repercussies op te roepen. Wat ongewenst is of onaanvaardbaar moet beoordeeld worden naar de inzichten van het ogenblik en is een kwestie van het afwegen van de verschillende er bij betrokken belangen tegen elkaar. En zo verschillend zal dus voor het beleid op lange termijn de economische doelmatigheid de bepalende factor zijn, terwijl bij het beleid op korte termijn voor een belangrijk deel sociale overwegingen aan zullen geven, welke afstand in de richting van het gestelde eindpunt op korte termijn kan worden afgelegd.

Uit de afweging van de onder A en B aangeduide overwegingen heeft zich het vervoersbeleid te ontwikkelen. Voor zover er strijd is tussen de verschillende overwegingen, die ook door de ontwikkeling in de tijd niet kan worden beslecht, heeft het beleid het karakter van een compromis. De plaats van dit compromis zal gekozen dienen te worden tussen de beide uitersten, het economische standpunt, dat onder A is geschetst en het complex van belangen, dat met het historisch geworden nauw verband houdt, dat onder B is aangeduid. Daarbij kan de onderscheiding tussen beleid op lange termijn en beleid op korte termijn een belangrijke rol spelen. Eerst nadat de plaats van het compromis in beginsel is bepaald, kunnen de directieven voor een concreet vervoersbeleid worden ontwikkeld. Een aantal vraagstukken van economische aard, waarvan de oplossing theoretisch-economische verdieping vergt, zal daarbij de aandacht vragen. In de eerste plaats is te noemen het vraagstuk van de sociaal-economische kostprijs voor de individuele vervoersprestatie. Een vraagstuk, dat uiteen valt in verscheidene onderdelen, als het kostenbegrip in het vervoer, de differentieel kostprijscalculatie, de kosten van de weg en het verband tussen kosten, capaciteit en bezetting. Bij de vrachtprijsstelling rijzen de vraagstukken van compensatie, classificatie en differentieel tariefstelling. De capaciteitsvraagstukken zijn van meer praktisch-economische aard. Het belangrijkste is het ontwikkelen van vergelijkingen tussen de potentiële capaciteit der vervoerstakken met het gebruik, dat daarvan wordt gemaakt. Van betekenis is ook de prognose der vervoersbehoeften. Op de

uitkomsten van deze twee onderzoeken zal de hantering van het vergunningsstelsel dienen te worden gebaseerd.

Het is in dit opstel, dat slechts de strekking heeft om aan te tonen, dat beginselen bij het coördinatiebeleid niet behoeven te worden afgewezen omdat ze niet hanteerbaar zouden zijn, dat voorts beginselen niet kunnen worden gemist, en dat een coördinatiebeleid zich niet kan beperken tot het oplossen van disharmonieën, niet de plaats om nader in te gaan op de talrijke problemen, die zich voordoen bij het ontwikkelen der directieven. Een uiteenzetting daarvan zou het coördinatiebeleid in zijn volle omvang geven. Slechts zal nog ter illustratie van dit betoog het beleid op korte termijn en het beleid op lange termijn schetsmatig worden beschouwd bij een onderdeel van het vraagstuk van de kosten van de weg, namelijk het vraagstuk van de scheepvaartrechten.

Allereerst is dus bij het vraagstuk der scheepvaartrechten de onderscheiding te maken tussen beleid op lange termijn en beleid op korte termijn.

A. Beleid op lange termijn.

Verscheidene aspecten trekken de aandacht, t.w.:

1. de grootte van het financiële belang, waarom het gaat, dus het bedrag der lasten, dat ter zake van het gebruik der vaarwegen op de gemeenschap drukt, waarbij te onderscheiden de lasten met een kostenkarakter en de lasten, die het karakter hebben van verlies als gevolg van economische of technische veroudering. Deze laatste lasten zouden zonder meer voor rekening van de gemeenschap behoren te blijven. Alleen voor de lasten met kostenkarakter kan de vraag van de doorberekening via de scheepvaartrechten in kostprijs en vervolgens in vrachtprijs aan de orde komen. Het bedrag dezer kosten en het aandeel, dat de scheepvaart daarvan reeds draagt, dient te worden bepaald, zodat bekend wordt, welk bedrag ter zake op de gemeenschap drukt.

2. De overweging, dat het vervoer een phase is van het productieproces, voert tot volledige doorberekening van de kosten van de vaarweg in de vrachtprijs. Immers, de

vervoerskosten zijn een deel van de productiekosten en behoren dus evenals andere productiekosten volledig in de kostprijs van een product te worden opgenomen. Het is economisch gezien niet gemotiveerd een deel dezer productiekosten buiten de kostprijsberekening te houden door ze ten laste van de Overheid te brengen.

3. Internationaal juridische verplichtingen kunnen de vrijheid om in eigen land het vraagstuk der scheepvaartrechten tot een oplossing te brengen, beperken. In dit verband kan in Nederland worden onderscheiden:

a. het gebied waar internationaal recht (acte van Mannheim) van dwingende aard is;

b. het gebied, waar tractaten met België gelden, die in onderling overleg gewijzigd kunnen worden;

c. het overige gebied van Nederland.

4. Handelspolitieke overwegingen kunnen leiden tot een geneigdheid om de kosten der vaarwegen geheel of gedeeltelijk ten laste van de gemeenschap te brengen en wel:

a. ter bevordering van de internationale handel;

b. indien een concurrerende handelsplaats het voordeel van natuurlijke verbindingen heeft;

5. Op grond van de hiervoor aangeduide overwegingen zal het beleid op lange termijn dienen te worden bepaald. Voor zover daarbij wordt afgeweken van het gestelde onder 2 wordt ook afgeweken van een volledige toepassing van het beginsel van het grootste sociaal-economisch nut bij de coördinatie der vervoerstacken.

B. Beleid op korte termijn.

Voor zover de beslissing ten aanzien van het beleid op lange termijn afwijkt van het huidige beleid ontstaat het probleem van het beleid op korte termijn, de overbrugging van het verschil. Dit beleid wordt voorbereid door een schets van de repercussies op: a. de sociale structuur der binnenscheepvaart en b. handel, landbouw en industrie. Uit deze schets kan worden afgeleid wat op korte termijn kan worden verricht.

's-Gravenhage.

J. DE VRIES.

De internationaal georganiseerde afzetbevordering van tropische landbouwproducten

De ontwikkeling.

„De oudste van de organisaties in Nederland voor het stimuleren van het verbruik van „koloniale” exportproducten”, aldus Prof. Dr J. F. Haccoû¹⁾, „is de propaganda voor het rubberverbruik; later kwam de organisatie der theepropaganda en van een zeer geringe betekenis, die der koffiepropaganda”.

Als men teruggaat tot de werkelijke oorsprongen van de in producentenverband georganiseerd uitgevoerde propaganda-activiteiten, ontdekt men, dat de chronologische volgorde eigenlijk de omgekeerde van de hierboven genoemde is. Want reeds in 1899 bestond er in Nederland een „Commissie voor Koffiepropaganda”, onderdeel van de producentenorganisatie op Java; reeds van 1918 af is door de „Vereeniging voor de Theecultuur in Nederlandsch-Indië” theepropaganda gevoerd, terwijl voor de „Internationale Vereeniging voor de Rubbercultuur in Nederlandsch-Indië” in 1922 een propaganda-afdeling in het leven werd geroepen, met het doel het verbruik van rubber en van die artikelen, waarin rubber verwerkt is, te vermeerderen. Voorts kan nog genoemd

¹⁾ „De Indische Exportproducten”, 1947, blz. 129.

worden de propaganda voor het gebruik van kinine, stammend uit het begin der jaren twintig.

De organisaties en instituten ter verruiming van het verbruik, het gebruik en de toepassingsmogelijkheden, zoals deze thans bestaan, dateren van na de crisis 1929/31, toen de productielanden van thee en rubber de internationale regulerings-(restrictie-)overeenkomsten sloten en daaraan een gezamenlijk pogen om de afzetmogelijkheden en de afzet zelf te verruimen, verbonden. Men zag in, dat productiebeperking een tijdelijk soulaas kon brengen, maar dat op den duur slechts gezonde marktverhoudingen (met name een grotere vraag tegenover het grote productiepotentieel) gezonde toestanden in de bedrijfstakken konden verwezenlijken. Daarom legden bij de rubber de drie verdragsluitende landen de rubberproducenten de plicht op hunnerzijds maatregelen te nemen om het rubberverbruik te stimuleren en daarom deed het in 1933 ter uitvoering van de internationale theereguleringsovereenkomst opgerichte „International Tea Committee” aanbevelingen voor het voeren van theepropaganda, waaruit in 1935 de „International Tea Market Expansion Board” is voortgekomen.

Al hetgeen vóór het ontstaan van de in internationaal verband opgerichte organisaties en instituten op het gebied van propaganda werd gedaan, mag terecht „geschiedenis” heten, maar weerspiegelt toch zeer duidelijk de reeds vroegtijdig geboren behoefte bij producenten om de wereldvraag naar hun landbouwproducten te beïnvloeden door middel van verenigde activiteit tegenover de consumenten.

De bescheidenheid van de middelen, waarmede in de begintijd de propaganda werd gevoerd, wordt getypeerd door het offeren van enige vaatjes koffie aan de Koningin van Spanje en aan invloedrijke personen in Spanje door het „Braziliaanse Centrum voor Koffiecultuur” in 1900.

Thee-propaganda in overzeese consumptielanden is door Japan gevoerd sinds 1876 (in 1925 werd het „Japan Tea Promotion Committee” opgericht), door Ceylon sinds 1879 (in 1887 werd het „Ceylon Tea Fund” gesticht en in 1932 — bij ordonnantie — de „Ceylon Tea Propaganda Board”), door India sinds 1888 (omstreeks 1893 werd het „Voluntary Foreign Market Fund” opgericht, later vervangen door de „Indian Tea Market Expansion Board”, waarvoor in Augustus 1949 een „Central Tea Board” in de plaats is gekomen) en door Indonesië sinds 1917 („Thee Expert Bureau”).

Daarnaast is ook in de productielanden zelf steeds actie gevoerd voor afzetverruiming. Omstreeks de eeuwwisseling zijn enkele landen gezamenlijk campagnes gaan voeren; het begin hiervan is waarschijnlijk geweest de sinds 1896, in de aanvang vooral in de Verenigde Staten, ontplooiende gezamenlijke activiteit van Ceylon en India.

Op rubbergebied heeft sinds 1923 de „Rubber Growers' Association” (Londen) een voor die tijd uitgebreide propaganda ontwikkeld met het doel nieuwe toepassingsmogelijkheden aan te moeten bieden en het rubberverbruik in het algemeen te stimuleren. In Nederland was het de reeds genoemde propaganda-afdeling van de „Internationale Vereniging voor de Rubbercultuur in Nederlandsch-Indië”, die hetzelfde doel — ook buiten de landsgrenzen — nastreefde.

Al verschillen dus de tijdstippen, waarop tot actie werd overgegaan, al werden de acties pas na verloop van tijd in internationaal verband gebracht, al hebben lange tijd duidelijke werkplannen ontbroken mede als gevolg van het overwegend vrijwillig karakter van de producenten-bijdragen, aan het bestaan van een reeds vroegtijdig bij producenten gerezen behoefte om de vraag naar hun producten te beïnvloeden, mag niet worden getwijfeld. Die behoefte en de gedane pogingen om er in te voorzien, zijn niet veel jonger dan de desbetreffende cultures, beoefend voor de wereldmarkt, zelf.

De vormen van organisatie bij rubber en thee.

De thans bestaande organisatievorm ten dienste van de afzetverruiming van rubber verschilt slechts weinig van de vorm welke in 1936 definitief werd gecreëerd.

Het Verenigd Koninkrijk beschikt over de „British Rubber Producers' Research Association” (B.R.P.R.A.) en de „British Rubber Development Board” (B.R.D.B.); Frankrijk het „Institut Français du Caoutchouc” (I.F.C., met o.a. een „research”- en een „development”-afdeling); Indonesië/Nederland over de „Rubber-Stichting” (Delft) en het in 1941 tot stand gekomen „Indonesisch Instituut voor Rubberonderzoek” (I.N.I.R.O.), Bogor, evenals het I.F.C. en de „Rubber-Stichting” verdeeld in een „research”- en een „development”-afdeling. Coördinatie tussen de werkzaamheden van deze instituten wordt bereikt door middel van de „International Rubber Research Board” en het eng daarmede verbonden „International Rubber Development Committee”. De B.R.D.B. bestrijkt alle Engels sprekende landen, het I.F.C. alle Latijnse landen, de Rubber-Stichting West-Europa, met

uitzondering van de Latijnse landen en Engeland en het I.N.I.R.O. Indonesië en China/Japan.

De bestuursleden en „delegaties” van de genoemde instituten worden benoemd door de gezamenlijke rubber-producenten in de betrokken landen, die in laatste instantie als de feitelijke belanghebbenden beslissen over werkmethode, begrotingen, etc. Aangezien ook de bevolkingsrubber in de kosten bijdraagt, zijn de bevolkingsrubberbelangen eveneens in de besturen en „delegaties” vertegenwoordigd en wel — bij ambtenaren-deskundigen. De bestuursleden en „delegaties” worden benoemd door de producenten-organisaties — door ambtenaren-deskundigen.

Bij de *thee* is research voor verbruikontwikkeling vrijwel geheel overbodig²⁾; bij dit product is derhalve de consumptietoename het rechtstreekse hoofddoel. De werkzaamheden worden ten behoeve van de thee meer centraal geleid dan ten behoeve van de rubber. Alle belangen zijn verenigd in de „International Tea Market Expansion Board” (I.T.M.E.B.), zetelend in Londen, met 15 nevenbureaux in de verschillende consumptielanden. De I.T.M.E.B., die de benodigde fondsen ontvangt van India, Ceylon, Indonesië, Pakistan en Oost-Afrika, heeft naast door de betrokken regeringen benoemde ambtenaren, als leden zij, die door de „governing bodies” (in Indonesië het „Centraal Thee Fonds”) worden benoemd op voordracht van de producenten. In het geheel zijn er momenteel 6 ambtelijke en 14 particuliere leden.

Financiering.

In het overgrote deel van de natuurrubber- en thee-producerende landen worden de benodigde gelden terugkerend uit retributies bij afvoer of uitvoer van zowel ondernemings- als bevolkingsproduct. Deze verplichte bijdragen (heffingen) worden in Indonesië geïnd door de op wettelijke basis rustende „Centrale Cultuur Fondsen”. De eenheidsbijdragen worden vastgesteld aan de hand van de begroting der verschillende instituten, waaronder ook die van de „Centrale Proefstations Vereniging” (C.P.V.), de vereniging die tezamen met het proefstation in Medan *productiere*search verricht ten behoeve van de overjarige cultures en die voorts inlichtingen en adviezen geeft ten dienste van de productie. De „Rubber-Stichting” en het I.N.I.R.O. ontvangen hun gelden van het „Centraal Rubber Fonds”; de I.T.M.E.B. het door Indonesië te betalen aandeel van het „Centraal Theefonds”. De desbetreffende eenheidsbedragen in de na-oorlogse jaren in centen per 100 kg product zijn vermeld in de tabel op blz. 246

Het „Centraal Koffie- (& Cacao-) Fonds” heeft van 1 Januari 1949 af de koffie weer belast met een bijdrage voor research en propaganda, sindsdien ongewijzigd 25 ct per 100 kg bedragend. De hieruit verkregen bedragen worden nog niet besteed, daar na de oorlog door Indonesië, zelfstandig noch in samenwerking met andere landen, afzetresearch of propaganda voor koffie is aangevat.

De in de verschillende landen geheven eenheidsbedragen zijn uiteenlopend, hetgeen met betrekking tot de rubber als in strijd met de aanvankelijke bedoeling wordt beschouwd. In de (sinds 1944 geëxpireerde en niet meer verlengde) internationale rubberreguleringsovereenkomst was namelijk bepaald, dat door de betrokken regeringen tenminste 1 d per 100 lbs zou worden geheven voor research en ontwikkeling. Een zodanige eenheidsheffing bleek echter praktisch niet te zijn. Een zodanige eenheidsheffing ten gevolge van de zich ongelijk wisselende omstandigheden waaronder werd geproduceerd. Voor 1950 werd van de „Engelse” producenten geheven 3,8 d per 100 lbs, van de „Franse” producenten 26 d per 100 lbs (inclusief

²⁾ Men zou hoogstens het voortdurend streven om de installaties voor het bereiden van de drank in grotere hoeveelheden (restaurants, cantines, sportvelden) te verbeteren als zodanig kunnen beschouwen. Daarvoor zijn echter niet als bij de rubberresearch eigen laboratoria en werkplaatsen nodig!

heffing t.b.v. de proefstationsdienst) en van de producenten in Indonesië na de monetaire saneringsmaatregelen 12,2 d per 100 lbs (130 cts per 100 kg). Een optelling van de begroting voor 1951 van de verschillende rubber-research- en development-instituten laat een totaalbedrag zien van £ 879.421/—/— of f 9.357.040.

De begroting voor het boekjaar 1950/51 van de I.T.M.E.B. omvat £ 748.960/—/—, bijeen te brengen door India (£ 372.830/—/—), Ceylon (£ 269.370/—/—), Indonesië (£ 48.810/—/—), Pakistan (£ 37.430/—/—) en Oost-Afrika (£ 20.520/—/—).

Rubber		van ondernemingen		van bevolking	
Periode		research/ propaganda	proef- stations	research/ propaganda	proef- stations
1 Febr. t/m 31 Dec. 1948		60	63	60	—
1 Jan. " 31 Dec. 1949		60	70	60	—
1 Jan. " 31 Mrt 1950		70	85	70	—
1 April " 30 Apr. '50 ¹⁾		70	200	70	—
1 Mei " 31 Dec. 1950		130	200	130	—
1 Jan. " 31 Dec. 1951		155	240	155	—

Thee		van ondernemingen		van bevolking	
Periode		research/ propa- ganda	proef- stations	research/ propa- ganda	proef- stations
1 Febr. t/m 31 Dec. 1948		120	46	120	23
1 Jan. " 31 Dec. 1949		150	200	150	100
1 Jan. " 31 Dec. 1950		150	250	150	125
1 April " 31 Dec. '50 ¹⁾		350	500	350	250
1 Jan. " 31 Dec. 1951		410	350	410	175

¹⁾ De verhogingen na 31 Maart 1950 vinden hun verklaring hoofdzakelijk in de Indonesische geldsaneringsmaatregelen.

De doeleinden en middelen.

Ondanks het feit, dat rubber en thee na de jongste wereldoorlog goede wereldmarktposities hebben ingenomen, hebben dus de gezamenlijke producenten hun organisaties ten dienste van de afzetbevordering in stand gehouden. Hoewel natuurlijke traagheid een rol gespeeld kan hebben, moet o.i. de verklaring daarvan in de eerste plaats gezocht worden in de goede organisatievormen, waarbinnen de werkzaamheden plaatsvinden en voorts in het bij producenten en de betrokken regeringen aanwezige besef, dat een overboord werpen van zulk een na tientallen van jaren verkregen internationale samenwerking, zich vroeger of later als een groot verlies zal doen gevoelen, gezien de potentiële producties en de daartegenover staande te verwachten wereldvraag. Rubber is immers „speelbal in de wereldhuishouding” en thee een artikel, dat tegenover toenemende producties een inelastische vraag ziet staan.

Het is niet doenlijk enigermate in concreto de werkzaamheden van de reeds genoemde organisaties en instituten te beschrijven. In algemene zin kan m.b.t. de rubber worden gezegd, dat het uiteindelijke doel is het winnen van de grootconsumenten en de finale consumenten voor de natuurrubber. Ter bereiking van dat doel worden uitgebreide researchwerkzaamheden verricht, eensdeels om de eigenschappen van de natuurrubber zó te doen zijn, dat de concurrentie met de synthetische producten voor het fabriceren van bepaalde goederen kan worden weerstaan, anderzijds om natuurrubber te doen gebruiken voor nieuwe toepassingen of voor nieuwe fabricatie-procédé's. Als voorbeeld van hetgeen bereikt is op het

gebied van de hier bedoelde research, kan de ontdekking van rubberpoeder („mealorub”), waarmee op grote schaal proeven zijn en worden genomen voor het gebruik in asfalt- en betonwegen, in startbanen op vliegvelden, etc., worden genoemd. Daarnaast wordt zakelijke en constructieve propaganda gevoerd en systematische voorlichting gegeven, terwijl o.a. door het organiseren van cursussen een zo groot mogelijke vertrouwdheid met en kennis van de natuurrubber en zijn eigenschappen worden nagestreefd.

De reeds aanwezige en nog te verwachten concurrentie van de synthetische rubberindustrie deed de Engelse belanghebbenden bij natuurrubber in 1949 het initiatief nemen tot oprichting in de Verenigde Staten van een „Natural Rubber Bureau”. De bestaansrechtvaardiging en de werkzaamheden van dit bureau (oorspronkelijk budget \$ 600.000) zijn kortgeleden wederom kritisch bezien, ook door de producenten en de Regering van Indonesië, die geen hoge verwachtingen hadden van de door dit bureau te verrichten publiciteitswerkzaamheden. Het ziet er echter naar uit, dat Indonesië zich voor 1951 bereid zal verklaren dit bureau te steunen, mits het doel in de eerste plaats zal zijn: ontwikkeling van de toepassingsmogelijkheden en niet: propaganda voor rubber als zodanig.

Het hoofdkantoor van de I.T.M.E.B. en de in de verschillende landen gevestigde theebureaux streven een verhoogd, desnoods een gelijkblijvend, theeconsumptie na door het in vele vormen bekendheid geven aan de aantrekkelijkheden van thee, door het propageren van goede bereidingswijzen, door het winnen van de detailhandel voor reclamecampagnes, etc. De in de verschillende consumptielanden ontwikkelde activiteit is gedeeltelijk van defensieve aard (Verenigd Koninkrijk, Australië, Nieuw-Zeeland), gedeeltelijk van offensieve aard (Afrika) en ten dele tegelijk defensief en offensief (Verenigde Staten). Theebureaux zijn gevestigd in Engeland, Ierland, Verenigde Staten, Canada, Nederland (het „Thee Advies Bureau” te Amsterdam geeft leiding aan het „Thee Centrum” te Amsterdam en aan de theebureaux in Zwitserland, België en Denemarken), Australië, Nieuw-Zeeland, Egypte, Irak, Centraal-Afrika en West-Afrika. Het zwaartepunt van de marktbeveiliging ligt momenteel in de Verenigde Staten, dat met zijn thee-import ad 9,2 pCt van de wereld-export van 1949, na Engeland (48,7 pCt) het belangrijkste consumptieland is. Voor campagnes in de Verenigde Staten is voor 1950/51 \$ 1.000.000 uitgetrokken, waarvan een gedeelte wordt gestort in een „joint fund”, ten dienste van gezamenlijke actie van het „Thee Bureau” in New York en de Amerikaanse theehandel, waartoe in 1950 besloten werd. Dit laatste is een belangrijke proefneming, waaraan echter naast nieuwe mogelijkheden verschillende specifieke moeilijkheden verbonden zijn.

Werkmethoden en -problemen.

Wie zich op de hoogte wil stellen van de fundamentele vraagstukken, welke aan acties tot behoud en vergroting van het afzetgebied en van de „plaatsing” van producten als hier bedoeld verbonden zijn, kan bij Prof. Haccoü³⁾ terecht. Prof. Haccoü onderstreept de moeilijke positie van bijv. producenten van rubber en thee, vergeleken met de positie waarin producenten van industriële producten zich met betrekking tot de afzetbevordering bevinden.

Enkele punten vereisen o.i. echter nog nadere aandacht, zowel in praktisch als in theoretisch opzicht.

1e. De afstand tussen de producent van tropische landbouwproducten en de consument van zijn producten is in het algemeen groot. Niet hij zelf, doch anderen voor

³⁾ „De Indische Exportproducten”, blz. 167 t/m 184.

hem verkopen het product aan de consument. Alle tussenschakels (makelaren, exporteurs, groothandel, verwerkende bedrijven en detailhandel) komen theoretisch in aanmerking om bij de georganiseerde afzetbevordering betrokken te worden, in financiële en in commerciële zin. Financieel, omdat de tussenschakels in vele gevallen zullen medeprofitieren van consumptiestimulering; commercieel, omdat feitelijk resultaten van de acties van producenten door hen verwerkelijkt moeten worden, terwijl zij daarnaast de producenten omtrent de wensen van verbruikerszijde het beste kunnen inlichten⁴⁾. Dat de productiere-search (proefstationswerkzaamheden) hierop onmiddellijk en systematisch moet kunnen aansluiten behoeft wel geen nadere argumentering. Althans theoretisch zou bij een zodanige bundeling de gehele bedrijfskolom in technisch en commercieel opzicht internationaal georganiseerd zijn. Deze toestand is, zeker in de naaste toekomst, niet realiseerbaar. Toch zijn met de verenigde producentenhandelaren-campagne op het gebied van thee in de Verenigde Staten reeds enkele opmerkelijke resultaten (i.c. door de „chain stores”) bereikt. Samenwerking met bepaalde tussenschakels biedt zeker mogelijkheden.

2e. Via de propaganda voor thee van een bepaald productieland, van een bepaald merk, van een groep van productielanden en tenslotte voor het product als zodanig („drink meer thee”), is thans een belangrijk oogmerk het scheppen van voorkeur in de geest van de consument voor zeer bepaalde, sprekende eigenschappen van het product (in de Verenigde Staten: „whenever you are under pressure, drink tea”).

Anderzijds wordt bij de theepropaganda geprofitteerd van het tweetal toepassingsmogelijkheden: „iced tea” en „hot tea”, waardoor men de markt eigenlijk splitst in markten van twee totaal verschillende producten. Deze in theorie reeds eerder aangegeven mogelijkheden zijn daarmee tot praktische methoden geworden. Uiteraard zijn de mogelijkheden in dit verband voor een grondstof als rubber veel groter. Zouden, in technisch en bedrijfs-huishoudkundig opzicht, de verwachtingen, welke gekeesterd worden van bijv. toepassing op grote schaal van rubber en wegen in vervulling gaan, dan zou daarmee een geheel nieuwe markt gecreëerd zijn, met wijde perspectieven; dan zou tevens de afhankelijkheid van de rubber van de autobandenindustrie tot kleinere proporties zijn teruggebracht.

3e. Naar het voorkomt, ontbreekt tot nu toe, zowel bij de rubber als bij de thee, een duidelijke beslissing, of gecentraliseerd dan wel gedecentraliseerd te werk moet worden gegaan. M.a.w.: moeten enkele markten intensief bewerkt en enkele researchacties intensief uitgevoerd worden, of moet de spreiding in beide opzichten wijd, mogelijk zo wijd mogelijk zijn? Statistische gegevens en marktonderzoek zullen hierbij het laatste woord moeten hebben.

4e. Als een persoonlijke visie moge de verkregen indruk geuit worden, dat de fundamentele betekenis van het economisch-wetenschappelijk werk — naast het technisch-wetenschappelijk en direct-commerciële werk — nog te weinig tot uitdrukking komt. Dit zal tot mindere dan de best mogelijke praktijkresultaten leiden en maakt het bovendien de producenten moeilijker om met gerust hart de gelden te founneren. Dat het o.i. momenteel de producenten in Indonesië in het algemeen ontbreekt aan een levende belangstelling en aan kritische zin m.b.t. het op dit gebied verrichte en nog te verrichten werk, dat velen van hen er zelfs tamelijk sceptisch tegenover staan, kan o.a. een gevolg zijn van een hun nog te veel onthouden mogelijkheid om de bereikte resultaten te

toetsen aan eerder verschaft taakstellende gegevens, opgesteld na diepgaand marktonderzoek. Daarenboven kan algemeen economisch-wetenschappelijk onderzoek, hetwelk bijv. aan het licht zou kunnen brengen, dat bepaalde dure toepassingen van rubber prijs- en conjunctuurnivellerend kunnen werken, omdat de markt voor zulke toepassingen zich automatisch opent en sluit, resp. bij lage en hoge rubberprijzen, het vertrouwen van producenten in het voor hen verrichte werk kunnen vergroten. De aan de economische onderzoeken verbonden kosten zullen o.i. ruimschoots worden vergoed, al was het slechts door een vergrote bereidheid van de producenten om de gelden voor het eigenlijke doel ter beschikking te stellen. Bovendien kan dan de propaganda voor de propaganda tot een minimum gereduceerd worden, hetgeen tijd-, geld- en prestigewinst betekent.

5e. Indien men tenslotte zou willen stellen, dat de leden van de producentenorganisaties in Indonesië over het algemeen hun organisaties nog te weinig zien als bedrijfshuishoudingen voor dienstverlening op bepaalde gebieden, dan zou het vrijwel volledig ontbreken van enige reservering in de goede jaren ten bate van financieel minder gunstige jaren, daarvoor een sterk argument kunnen zijn. Ook de organisaties en instituten ten dienste van de afzetbevordering komen vrijwel niet aan reserveringen toe. Dientengevolge zal in een periode van neergaande conjunctuur, die als regel met lagere retributies gepaard moet gaan, minder in plaats van meer activiteit ontlooid kunnen worden, met het mogelijk gevolg, dat het mes van twee kanten zal snijden⁵⁾. Bovendien kan de personeelsbezetting onder zulke omstandigheden nimmer kwalitatief optimaal zijn.

De waarde, welke producenten werkelijk hechten aan hun hier bedoelde organisaties, moet blijken uit hun bereidheid tot reserveren voor ongunstige jaren, gemeten in procenten van de budgetten in jaren welke gunstig of normaal kunnen heten.

Djakarta, 22 Januari 1951.

J. B. VAN DER KAMP, ec.drs.

⁴⁾ De financiering van de Britse rubberresearch en development-instituten is voor de jaren 1949 t/m 1953 veilig gesteld door een op een vijfjarenplan gebaseerde garantstelling van de Regeringen van Malakka. Aan het „Malayan Rubber Fund” worden inkomsten gegarandeerd, gelijk aan de vastgestelde uitgaven van de betrokken instituten voor genoemde jaren.

AANTEKENING

Het plan Schuman

Op een bijeenkomst op 19 Maart 1951 van de voorzitters van de delegaties van Frankrijk, Duitsland, Italië, België, Nederland en Luxemburg, die de onderhandelingen over het plan-Schuman voerden, werd het verdrag inzake de oprichting van een „Communauté européenne du charbon et de l'acier” geparafeerd. Bij het definitief van kracht worden van deze overeenkomst, dus na ondertekening door de Ministers van de betrokken landen en na ratificatie door de parlementen, is de kolen- en staalproductie van de deelnemende landen aan een gemeenschappelijk beleid onderworpen. Na ongeveer 9 maanden onderhandelen is thans een zeer belangrijke stap gedaan in de richting van de economische integratie van West-Europa.

I. Grondbeginselen van het Plan.

De „Communauté européenne du charbon et de l'acier”, zoals de nieuw opgerichte organisatie officieel wordt genoemd, is op de volgende beginselen gebaseerd:

1. er is een gemeenschappelijk marktgebied;
2. er zijn gemeenschappelijke doelstellingen;
3. er zijn gemeenschappelijke organen.

⁵⁾ Vermeldenswaard is, dat de Indiase „Central Tea Board” (1949) o.a. is samengesteld uit vertegenwoordigers van de producenten-organisaties en van de groep van thee-exporteurs en binnenlandse theehandelaars.

Algemene doelstellingen van de Communauté.

De Communauté heeft o.a. de taak bijdragen te leveren tot de economische ontwikkeling in de deelnemende landen, tot de bevordering van de werkgelegenheid en de verhoging van het levenspeil.

De Communauté moet de voorwaarden scheppen, waardoor de productie op een zo rationeel mogelijke wijze wordt verdeeld onder een zo hoog mogelijk niveau van productiviteit. Zij zal daarbij steeds moeten vermijden, dat voor de economieën van de deelnemende landen fundamentele en blijvende moeilijkheden zullen ontstaan.

Algemene taakomschrijving van de organen van de Communauté.

Aan de organen is opgedragen:

- te zorgen voor een regelmatige voorziening van de gemeenschappelijke markt, daarbij rekening houdend met de behoefte van derde landen;
- aan de verbruikers in het gemeenschappelijk marktgebied gelijke toegang tot de productiebronnen te verzekeren (het beginsel van de non-discriminatie);
- te zorgen voor de totstandkoming van zo laag mogelijke prijzen (het beginsel van de lage prijs);
- te zorgen voor de handhaving van de voorwaarden en prikkels, welke noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling en de verbetering door de ondernemingen van hun productiecapaciteit en voor de rationele exploitatie van de natuurlijke hulpbronnen;
- het levenspeil en de arbeidsvoorwaarden van de arbeiders in de desbetreffende industrieën te bevorderen en te verbeteren;
- de internationale handel te bevorderen;
- de regelmatige uitbreiding en modernisering van de productie te bevorderen.

Als strijdig met het beginsel van de gemeenschappelijke markt worden volgens de overeenkomst beschouwd:

- in- en uitvoerrechten of andere heffingen met gelijk karakter en kwantitatieve restricties;
- discriminerende maatregelen en praktijken tussen producenten, tussen kopers en verbruikers;
- het verlenen van subsidies of hulp aan of het leggen van speciale lasten op de ondernemingen;
- restrictieve handelingen, welke de strekking hebben de markten te beheersen.

II. De organen van de Communauté.

De Hoge Autoriteit vormt het centrale uitvoerende orgaan in de overeenkomst. Het is een zgn. bovennationaal gezagsorgaan. De betrokken bedrijfstakken zijn voor de economische ontwikkeling van de deelnemende landen van zo grote betekenis, dat een volledige uitschakeling van de invloed van de nationale regeringen tot niet te aanvaarden consequenties zou kunnen leiden. In verband hiermede voorziet de overeenkomst in een Raad van Ministers. Deze Raad staat evenwel niet boven, doch naast de Hoge Autoriteit. Voor bepaalde beslissingen (o.a. invoering productiequotering, het instellen van uitvoerrestricties), welke hierna nog ter sprake zullen komen, is de medewerking van deze Raad vereist.

Omtrent de in te stellen organen kan het volgende worden opgemerkt.

1. Hoge Autoriteit.

Dit orgaan zal bestaan uit een nog nader vast te stellen aantal leden, die door de deelnemende landen gemeenschappelijk voor de tijd van 6 jaar zullen worden aangewezen. De bevoegdheden van de H. A. zijn in de overeenkomst nauwkeurig omschreven. De besluiten worden in het algemeen genomen bij eenvoudige meerderheid van stemmen. De stem van de president is bij staking der stemmen doorslaggevend. De maatregelen, welke zij ter uit-

voering van de haar toevertrouwde taak zal nemen, zijn al naar gelang de hieraan verbonden consequenties de volgende:

- „*décisions*”. Dit zijn bindende beslissingen, zowel wat de doelstellingen als de ter bereiking daarvan te gebruiken middelen betreft;
- „*recommandations*”. Dit zijn aanbevelingen, welke bindende kracht hebben wat de doelstelling betreft, doch niet t.a.v. de aan te wenden middelen;
- „*avis*”. Dit zijn aanbevelingen, die geen enkele bindende kracht hebben.

2. *Assemblée Commune* (gemeenschappelijk parlement).

Dit parlement zal bestaan uit een eveneens nog niet vaststaand aantal leden, die zullen worden gekozen door en uit de nationale parlementen. Aan deze vertegenwoordiging zal de H. A. eenmaal per jaar een verslag over het gevoerde beleid voorleggen. De „*Assemblée*” komt voor dit doel op de tweede Dinsdag in Mei in openbare vergadering bijeen. Wanneer de meerderheid van de „*Assemblée*”, vertegenwoordigend 2/3 van het aantal stemmen, het jaarlijks verslag afkeurt, dienen de leden van de H. A. gezamenlijk ontslag te nemen uit hun functie.

De zetelverdeling zal worden vastgesteld in de bijeenkomst van Ministers van de betrokken landen, die binnenkort zal plaatsvinden.

3. *De Raad van Ministers*.

In deze Raad heeft een Minister van elk der deelnemende landen zitting. Hun taak is, zoals reeds opgemerkt, de harmonisering van het beleid van de H. A. met de economische politiek van de deelnemende landen.

4. *Het Comité Consultatief* (raadgevende commissie).

De raadgevende commissie bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers en verbruikers. De H. A. is verplicht het advies van het college in te roepen in bepaalde in de overeenkomst nader omschreven gevallen. Daarnaast kan de H. A. advies inwinnen in al de gevallen waarin ze dit nodig oordeelt. De benoeming van de leden geschiedt door de Raad, die ook beslist welke door haar aan te wijzen representatieve organisaties voordrachten voor de benoeming der leden zullen kunnen voorleggen. De zittingsduur van de leden is twee jaar.

5. *Het Hof van Beroep*.

Dit Hof heeft tot taak de overeenkomst voor zover nodig formeel juridisch te interpreteren en een juiste uitvoering van de overeenkomst te waarborgen. Het zal beslissingen of aanbevelingen van de H. A. kunnen vernietigen, vonnissen kunnen uitspreken, in geval van inbreuk op het verdrag enz. Het Hof bestaat uit zeven leden, die voor de tijd van 6 jaar door de regeringen der deelnemende landen worden benoemd. Er is een scherpe scheiding gemaakt tussen de besturende taak van de H. A. en van de rechtspreekende functie van het Hof. Hiermede heeft men willen voorkomen, dat het Hof de functies van de H. A. zal gaan overnemen.

Tenslotte laat het verdrag de ondernemingen vrij zich in zgn. „*associations*” te verenigen. Iedere „*association*” heeft het recht advies uit te brengen aan de H. A. in elk geval, waarin het Verdrag het advies van de raadgevende commissie eist. De H. A. zal met name informatie bij deze organisaties inwinnen of hun administratieve taken opdragen, wanneer deze een bevredigende regeling hebben getroffen voor het tot uitdrukking brengen van de belangen der werknemers en der verbruikers.

III. *De vorming van een marktgebied*.

Een van de grondbeginselen van het Plan is de vorming van één marktgebied. De vorming van één marktgebied

betekent, dat de productie en de verhandeling van de desbetreffende productie niet zal worden belemmerd door tarieven en restrictieve practijken. In feite wil dit zeggen, dat invoerrechten en verdere handelsbelemmeringen tussen de deelnemende landen zullen worden opgeheven. Voorts zal het systeem van prijsnotering aan bepaalde voorschriften worden gebonden, waarmede o.a. een einde zal worden gemaakt aan het systeem der dubbele prijzen dat door verschillende landen wordt toegepast.

Het is duidelijk, dat de overgang van een aantal deelmarkten naar één marktgebied niet zonder ingrijpende gevolgen voor de economische structuur van de deelnemende landen tot stand zal kunnen komen.

Plotselinge verschuivingen zouden optreden, welke tot gevolg zouden hebben, dat een aantal mijnen en bedrijven de concurrentie met de goedkoper werkende ondernemingen elders niet zullen kunnen volhouden. Teneinde de hieruit voortvloeiende nadelige gevolgen, zoals onnodige kapitaalverliezen en — tijdelijke — stijging van de werkloosheid, zoveel mogelijk te vermijden, voorziet het Plan in een overgangsperiode, welke aan de definitieve periode zal voorafgaan.

Een van de grondbeginselen, waarvan in het thans geparafeerde verdrag wordt uitgegaan, is, dat aan de ondernemers een zo groot mogelijke vrijheid moet worden gelaten om hun productie en afzet naar eigen inzicht te regelen. Men gaat uit van prijsvorming onder zoveel mogelijk vrije concurrentie.

De Hoge Autoriteit zal slechts bevoegd zijn in te grijpen, wanneer het conjunctureel verloop of andere oorzaken hiertoe aanleiding geven. De H. A. krijgt in dit geval bevoegdheden, welke noodzakelijk zijn om verstoring van de vraag- en aanbodverhoudingen, welke nadelig is voor de economische ontwikkeling van de betrokken landen, te voorkomen.

Uitgaande van deze grondbeginselen zal de werkzaamheid van de H. A. onder normale omstandigheden beperkt blijven tot het nauwlettend volgen van de marktsituatie. De uitvoering van deze opdracht bestaat in het verrichten, hetzij permanent, hetzij periodiek, van studies, welke betrekking hebben op a) de ontwikkeling van het gemeenschappelijke marktgebied en de exportmarkten, b) de productieprogramma's in verband met de consumptie, de import en de export, c) de moderniseringsplannen, d) het op verzoek van de betrokken regeringen deelnemen aan de bestudering van de werkgelegenheid in de desbetreffende industrietakken, e) het inwinnen van informatie met het oog op een mogelijke verbetering van het levenspeil van de arbeiders en de arbeidsvoorwaarden.

De investeringen.

Voor het behoud van een gezonde marktsituatie is het verloop van de investeringen van zeer grote betekenis. Niet-verantwoorde investeringen, bijv. investeringen, die zullen leiden tot overproductie (zgn. overinvesteringen), zullen zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. In verband hiermede is aan de H. A. opgedragen toe te zien op een zoveel mogelijk gecoördineerde ontwikkeling van de investeringen. Ter uitvoering van deze taak is zij bevoegd inzage te vragen van belangrijke investeringsprogramma's. De H. A. kan een niet bindend advies over de ter inzage gevraagde programma's uitbrengen. Een lijst van afgegeven adviezen is wordt gepubliceerd, terwijl de adviezen ter kennis van de betrokken onderneming en van de geïnteresseerde regeringen worden gebracht. Wanneer de H. A. van oordeel is, dat een bepaald project slechts zal kunnen worden geëxploiteerd met behulp van protectie, of andere steunmaatregelen, strijdig met het Verdrag, wordt de financiering van het project verboden, tenzij uit eigen middelen.

De H. A. heeft voorts de mogelijkheid om door middel van het verstrekken van leningen of het garanderen hier-

van de financiering van bepaalde investeringsprojecten te vergemakkelijken. Voor het verkrijgen van de hiervoor benodigde gelden zal zij leningen kunnen aangaan.

De prijspolitiek.

Zoals reeds opgemerkt, wordt de wijze van prijsnotering aan bepaalde voorschriften onderworpen, voornamelijk er toe dienende om oneerlijke concurrentie te voorkomen.

Onder normale omstandigheden zal de hoogte van de prijs in vrije concurrentie tot stand komen. In buitengewone omstandigheden kan echter de H. A. met toestemming van de Raad van Ministers minimum- of maximumprijzen voorschrijven. Deze minimum- en maximumprijzen gelden uitsluitend voor de markt der 6 landen. In zeer uitzonderlijke gevallen zal de H. A. na overleg met de ondernemingen ook dergelijke prijsgrenzen voor de export naar derde landen kunnen vaststellen.

De productie.

De bevoegdheden van de H. A. met betrekking tot de productie treden in werking wanneer de marktsituatie daartoe aanleiding geeft. Zij zal eerst moeten trachten door *indirect* ingrijpen een gezonde situatie te herstellen, d.w.z. door beïnvloeding van vraag en/of aanbod. Dit kan op verschillende manieren gebeuren. In overleg met de regeringen van de deelnemende landen kan worden getracht het algemene verbruik, in het bijzonder van openbare diensten, te reguleren. Daarnaast kan door prijsvaststelling of via manipulering van importen en exporten naar derde landen, gepoogd worden het verbroken evenwicht tussen vraag en aanbod te herstellen.

Leiden deze indirecte maatregelen niet tot het beoogde resultaat dan zal tot direct invoering van een zodanig systeem berust niet in eerste instantie bij de H. A. Deze bevoegdheid is voorbehouden aan de Raad van Ministers, die op voorstel van de H. A. hiervoor een eenparig besluit dient te nemen. De H. A. stelt aan de hand van de genomen beslissingen na overleg met de betrokken ondernemingen een verplicht productieprogramma op. Wanneer de Raad niet tot een eenparig besluit kan komen, moet de H. A. zelf maatregelen nemen en de productie over de deelnemende landen verdelen. De verdeling van deze landsgewijze toewijzingen geschiedt door de Regering van het desbetreffende land, zij het dat zij verplicht is overleg te plegen met de H. A. voor zover het betreft de toewijzing van de export van de kolen- en staalindustrie naar derde landen.

In het tegenovergestelde geval, wanneer het aanbod de vraag dreigt te overtreffen — wanneer er sprake is van een zgn. „crise manifeste” (acute crisis) — zal een productiequotering kunnen worden ingevoerd. Daarnaast is ook de mogelijkheid geopend, dat de H. A. een ietwat verzachte vorm van productiequotering invoert in die zin, dat zij heffingen kan leggen op de productie van een onderneming, die een door de H. A. vastgesteld productieniveau overtreft. Deze heffingen worden aangewend voor de ondersteuning van die ondernemingen, wier productie beneden het door de H. A. vastgestelde niveau komt te liggen, met het doel de werkgelegenheid van deze bedrijven op peil te houden.

De handelspolitiek.

De bevoegdheden van de deelnemende landen op het gebied van de handelspolitiek blijven in beginsel geheel onaangetast. De invoerrechten t.o.v. derde landen kunnen aan maximum- en minimumgrenzen worden gebonden. Deze grenzen moeten dan echter met eenstemmigheid door de Raad van Ministers worden vastgesteld.

In bijzondere omstandigheden kan de H. A. wel de import uit derde landen aan beperkende maatregelen onderwerpen, bijv. wanneer er kennelijk sprake is van dumping of wanneer de gehele markt door exorbitant lage aanbiedingen van elders gedesorganiseerd dreigt te worden.

Vorming van kartels en andere machtsconcentraties.

Onderlinge afspraken tussen de ondernemingen, die tot een zekere beheersing van de markt kunnen leiden, zijn in beginsel verboden. De H. A. is niettemin verplicht dergelijke afspraken goed te keuren, indien zij aan bepaalde in het Verdrag opgenomen criteria voldoen.

Het aangaan van fusies e.d. is aan de goedkeuring van de H. A. gebonden, behoudens enkele uitzonderingsgevallen voor kleine concentraties.

Overgangperiode.

Zoals reeds eerder opgemerkt, zal het niet mogelijk zijn de éénheidsmarkt met al zijn consequenties direct tot stand te brengen. Een zekere overgangperiode zal nodig zijn, teneinde de eventueel optredende verschuivingen zich geleidelijk te doen voltrekken en tevens de ondernemingen in de gelegenheid te stellen zich aan de nieuwe situatie aan te passen. In een speciale Conventie worden de afzonderlijke regelingen, die in deze overgangperiode van 5 jaar zullen gelden, vermeld. Zonder nader in te gaan op de vele technische details, die deze Conventie bevat, kunnen de volgende belangrijke punten worden genoemd.

Er zal een tijdelijke internationale egaliseringsregeling voor kolen in het leven worden geroepen middels welke de duurst producerende landen een tijdelijke en aflopende subsidie ontvangen, welke voor de helft ten laste komt van de goedkoper werkende landen. Deze laatste zullen diensgevolge een heffing moeten betalen, die ten hoogste 1½ pCt van hun omzet bedraagt en die verder regelmatig wordt verminderd.

Voorts zal er een zekere steunregeling tot stand komen om de sociale gevolgen van het eventuele sluiten van bepaalde bedrijven als gevolg van de tot standkoming van de éénheidsmarkt te verlichten. De H. A. zal gelijke hulp kunnen verstrekken voor het uitbetalen van salarissen of wachtgelden aan eventueel ontslagen arbeiders en ter vergoeding van de herscholingskosten, alsmede voor het tot stand brengen van nieuwe werkgelegenheid. De hulp verleend voor de financiering van de kosten verbonden aan het onderhouden en omscholen van tijdelijk werkloos geworden arbeiders zal slechts worden verstrekt, indien de betrokken Staat minstens een gelijke bijdrage levert.

Voor Nederland met name is van belang dat vooralsnog het egalisatiesysteem van de prijzen van kolen, zoals dat hier thans wordt toegepast, kan blijven bestaan, zij het dan ook, dat het geleidelijk zal moeten verdwijnen, opdat na 5 jaar het prijsnoteringssysteem geheel is aangepast aan de desbetreffende verdragsbepalingen.

INTERNATIONALE NOTITIES

Nieuwe mogelijkheden voor de „Sperrmark”

Met de toestemming tot de verkoop van „D.M.-Sperrguthaben” in het buitenland hebben de bezettingsautoriteiten, aldus „Der Volkswirt” van 9 dezer, de mogelijkheid voor investering van zich in Duitsland bevindend buitenlands kapitaal in Duitse bedrijven vergemakkelijkt. Nadat was gebleken, dat van de sedert medio 1950 bestaande mogelijkheid om nieuw kapitaal in de vorm van deviezen of productiemiddelen in West-Duitsland in te voeren door

het buitenland praktisch geen gebruik werd gemaakt, was er geen reden meer aanwezig het verbod op de handel in „Sperrmark” te handhaven.

Weliswaar hebben de buitenlanders hun „Sperrguthaben” reeds vóór de opheffing van het verbod verkocht, doch op deze verkopen moest men koersverliezen tot 58 pCt voor lief nemen. Een van de belangrijkste oorzaken van de lage „Sperrmark”-koers was het feit, dat een op dergelijke wijze overgedragen vordering door de Duitse banken volgens Duits recht niet kon worden erkend, zodat de nieuwe houder slechts via de oorspronkelijke houder en op diens naam over het „Sperrguthaben” kon beschikken.

Na de legalisering van de handel in „Sperrmark” worden deze bezwaren opgeheven, zodat daaruit wellicht een toeneming van de vraag naar „Sperrmark” en een verbetering van de koers zou kunnen resulteren. Voorts zou zich, daar de voor een deel in kleine bedragen versnipperde „Sperrguthaben” nu door makelaars gemakkelijker verzameld en in grotere bedragen aangeboden kunnen worden, op de buitenlandse beurzen een geregelde markt met officiële noteringen kunnen vormen. Geïnteresseerden en bedrijven, die tot nu toe van investering via derden in West-Duitsland geen gebruik wilden maken, zullen nu als kopers ter markt komen en tot verbetering van de koers bijdragen.

Niettemin moet, aldus genoemd blad, ondanks de ver grote mogelijkheid om met goedkoop verkregen „Sperrmark” in Duitse bedrijven deel te nemen, niet op een al te grote kapitaalstroom worden gerekend. De investeringen zullen zich vooreerst wel tot speciale gevallen — zoals bijv. oprichting of uitbreiding van zich in Duitsland bevindende filiaalbedrijven — beperken. Overigens moet niet op een grotere investeringsbereidheid in het buitenland worden gerekend, want afgezien van het grote politieke risico staat het gebrek aan transfermogelijkheden voor kapitaalopbrengsten nog in de weg. Voorts is voor het beleggen van de verkregen „Sperrmark” — uitgezonderd vóór de aankoop van ter beurze genoteerde fondsen — speciale toestemming van de „Landeszentralbank” vereist, terwijl de gekochte waardepapieren e.d. bij een Duitse bank in „Sperrdepot” moeten blijven. Deze beperkingen, die blijven gehandhaafd om kapitaalvlucht en transfer te belemmeren, zullen de belangstelling van het buitenland zeer zeker matigen. Desondanks zullen, zo besluit genoemd blad, de nieuwe maatregelen er veel toe bijdragen om de Duitse „Sperrguthaben” een meer productieve aanwending dan tot nu toe mogelijk was te bezorgen.

De Amerikaanse Auto-Industrie

De statistieken betreffende de Amerikaanse auto-industrie, samengesteld door de „U.S. Automobile Manufacturers Association”, geven een indruk van de opmerkelijke productieve prestaties dezer industrie en van de toeneming van het Amerikaanse autoverkeer en benzineverbruik.

In de tabel op blz. 251 valt allereerst de aanzienlijke productietoename, die gedurende het afgelopen jaar heeft plaatsgevonden, op. Vergeleken met 1949 bedroeg deze toeneming 28 pCt, vergeleken met 1929, het vooroorlogse recordjaar, niet minder dan 49 pCt.

Ondanks de technische verbeteringen, die in de loop der jaren in de Amerikaanse auto-industrie werden toegepast, is het aantal employe's sedert 1929 naar verhouding sterker gestegen dan het aantal geproduceerde eenheden, hetgeen volgens „Petroleum Press Service” van deze maand ongetwijfeld moet worden toegeschreven aan het feit, dat de huidige auto's sterker en ingewikkelder zijn, en aan het toegenomen comfort, dat de hedendaagse auto biedt. De onevenredig grote toeneming van de lonen en salarissen reflecteert zowel de waardedaling van het geld, als de verhoging der loonvoet en de verkorting van de werkweek in de Verenigde Staten.

	1929	1949	1950	Toeneming 1950 t.o.v. 1949 in pct	Toeneming 1950 t.o.v. 1929 in pct
	(in duizendtallen)				
Productie:					
Personen- auto's	4.587	5.119	6.666	30	45
Vrachtauto's en bussen	771	1.134	1.337	18	73
Totaal	5.358	6.253	8.003	28	49
Totaal aantal employé's	518	769	840	9	62
Lonen en sala- rissen	\$ 789.000	\$ 2.206.000	\$ 2.700.000	22	242
Auto's op de weg:					
Personen- auto's	23.060	36.293	39.710	9	72
Vracht- auto's en bussen	3.442	7.827	8.770	12	155
Totaal	26.502	44.120	48.480	10	83
Benzinever- bruik (gallons)	14.139.000	32.300.000	35.600.000	10	152

Het aantal auto's, dat aan het wegverkeer deelneemt, is tussen 1929 en 1950 met 83 pCt gestegen, het benzineverbruik evenwel nam toe van 14.139 mln tot 35.600 mln gallons, d.i. met 152 pCt. De voornaamste redenen voor deze uiteenlopende ontwikkeling zijn gelegen in het, uit de grotere motoren en hogere percentage vrachtauto's voortvloeiende, toegenomen verbruik per auto en vermoedelijk in het groter aantal kilometers per jaar, dat gemiddeld per auto wordt afgelegd. Deze factoren hebben, aldus „Petroleum Press Service”, de grote verbetering in de benzinekwaliteit gedurende de laatste twintig jaren meer dan gecompenseerd.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

In verband met het naderen van de ultimo werd de geldmarkt in het verloop van de verslagweek krappere. Reeds op de weekstaat van De Nederlandsche Bank per Maandag 19 Maart bleken de voorschotten in rekening-courant met f 7 mln te zijn gestegen en de saldi van Nederlandse banken met f 5 mln te zijn gedaald t.o.v. de week tevoren, en de indruk bestond, dat daarna het beroep op de circulatiebank nog werd vergroot. Aan het einde van de week ontstond hierdoor een marktsituatie, waarin het aanbod van Schatkistpapier overwoog, met disconto's van ongeveer $1\frac{3}{8}$ pCt voor looptijden van enkele maanden en $1\frac{1}{2}$ pCt voor de langere termijnen. Callgeld werd door de discontohandelaars gretig gezocht tegen de maximumrente van $1\frac{1}{2}$ pCt.

De kapitaalmarkt.

Wederom is door de Nederlandse Regering een loonronde van 5 pCt voorgeschreven (die door de vakverenigingen nog onvoldoende wordt geacht) en wederom is er geen sprake van een kapitaalronde. Het reële inkomen uit kapitaalbezit — dat het laatste halfjaar evenzeer als het arbeidsinkomen is gedaald door de internationale prijsstijging — wordt hierdoor nog eens extra verlaagd, zodra de loonsverhoging in het prijsniveau zal zijn doorberekend. Een tweede nadelig gevolg voor de kapitaalbezitters is, dat de hoofdsom van hun vermogen reëel een nieuwe adering ondergaat, overeenkomstig met vele jaren rente of dividend. Het meest spreekt dit uiteraard bij obligaties en andere in geld luidende beleggingen, doch het geldt eveneens voor aandelen. Het is immers

sinds 1945 telkens gebleken, dat de verlagingen van de koopkracht van het geld door loonronden niet door stijging van de aandelenkoersen werden gecompenseerd.

Bij de huidige loonronde wordt wederom met veel nadruk gewezen op de eisen der „sociale rechtvaardigheid” en wordt wel gesuggereerd, dat alle andere inkomen dan dat uit arbeid aan autobezitters e.d. toevalt. In feite bevinden er zich onder de zgn. „kapitalisten” grote aantallen inleggers bij spaarbanken, lijfrenteniërs, huiseigenaars en effectenbezitters met kleine en matige inkomens, die zowel dit inkomen als de hoofdsom voortdurend verder weg zien smelten.

Oorzaak van deze ontwikkeling is, dat het deze groep, in tegenstelling tot de georganiseerde werkgevers- en -nemers, aan macht ontbreekt.

Een verschijnsel, dat met deze situatie nauw samenhangt, is, dat de expansiefinanciering van het bedrijfsleven tegenwoordig vrijwel geheel buiten de publieke kapitaalmarkt omgaat. Volgens een cijferopstelling in het jaarverslag van de Herstelbank werd de van bruto investeringen van de Nederlandse industrie in 1950 ad f 2.100 mln slechts een bedrag van f 54 mln verschaft door emissie van aandelen en obligaties. Vooral door fiscale en andere overheidsmaatregelen enerzijds en door de reserveringspolitiek der ondernemers anderzijds is na de oorlog zowel de mogelijkheid van particuliere kapitaalvorming als de vraag naar dit kapitaal gering. Juist dit is de reden, dat Overheid en georganiseerd bedrijfsleven thans vrijwel straffeloos de boven geschetste politiek tegenover de beleggers kunnen voeren.

16 Maart 1951   22 Maart 1951

Aand. indexcijfers.

Algemeen	160,3	157,9
Industrie	227,1	224,5
Scheepvaart	180,2	177,9
Banken	127,6	127,5
Indon. aand.	56,5	54,7

Aandelen.

A.K.U.	182 $\frac{3}{4}$	182 $\frac{3}{4}$
Philips	253 $\frac{1}{2}$	250
Unilever	232	226 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	190 $\frac{1}{2}$	191 $\frac{1}{2}$
Amsterdam Rubber	127 $\frac{1}{2}$	123 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	127 $\frac{3}{4}$	123 $\frac{3}{4}$
Kon. Petroleum	308 $\frac{1}{2}$	299 $\frac{3}{4}$

Staatsobligaties.

2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	77 $\frac{3}{4}$	77 $\frac{3}{4}$
3—3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	96 $\frac{9}{16}$	96 $\frac{7}{8}$
3 pCt Invest. certif.	95 $\frac{7}{8}$	95 $\frac{15}{16}$
3 pCt Dollarlening	101	100 $\frac{5}{8}$

J. C. B.

STATISTIEKEN

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars)

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
18 Jan. 1951	21.251	20.664	353	20.798
25 Jan. 1951	21.210	20.622	373	20.545
31 Jan. 1951	21.160	20.565	385	21.484

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
18 Jan. 1951	23.161	19.800	405	18.587
25 Jan. 1951	23.009	19.611	256	18.260
31 Jan. 1951	23.026	20.998	807	18.984

Zendt Uw
advertentieopdrachten
vooral tijdig
in!

HANDEL-MAATSCHAPPIJ
H. Albert de Bary & Co. N.V.
AMSTERDAM-C. • HEERENGRACHT 450
Alle Bankzaken
KAPITAAL EN RESERVES F. 24.500.000

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goud-voorraad	Tegoed op het buitenland	Accoord Europese Betalingsunie	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. n. betalingsacc.	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen
1 Febr. 1951	29.701	1.172	1.790	6.592	17.967	305
8 Febr. 1951	29.712	1.317	1.595	7.249	17.124	314
15 Febr. 1951	30.188	960	1.495	6.096	15.877	333
22 Febr. 1951	30.188	881	1.375	6.525	14.694	345
1 Mrt 1951	30.308	757	1.330	7.011	15.864	332
8 Mrt 1951	30.308	618	1.265	7.599	15.564	305

Data	Deel- en pasmunt	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Verbindenissen t.o. het buitenl. i. v. n. betalingsacc.	Totaal
1 Febr. 1951	260	96.879	88.178	17	2.068	5.349
8 Febr. 1951	233	96.657	87.770	16	2.097	5.331
15 Febr. 1951	299	94.278	86.612	14	1.073	4.405
22 Febr. 1951	312	93.348	85.854	11	1.004	4.196
1 Mrt 1951	279	95.018	87.085	11	1.201	4.492
8 Mrt 1951	279	95.221	86.483	8	1.276	5.057

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt, muntmateriaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfondsen valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
31 Mrt '47	477.080	35.363	—	85.402	255.201
21 Febr. '51	866.461	254.592	377.494	174.357	2.694.447
28 Febr. '51	866.461	264.710	390.351	168.211	2.682.976
7 Mrt '51	1.055.113	281.903	410.129	158.542	2.484.099

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfondsen buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
31 Mrt '47	453.816	—	—	—	503.718
21 Febr. '51	2.561.906	325.507	—	—	1.134.649
28 Febr. '51	2.553.507	325.334	—	—	1.150.928
7 Mrt '51	2.551.966	315.529	—	—	1.180.839

Muntbiljettencirculatie per 31 Mrt 1947 f 646.830.979.
Muntbiljettencirculatie per 21 Febr. 1951 f 425.729.724,50.
Muntbiljettencirculatie per 28 Febr. 1951 f 426.884.771,50.
Muntbiljettencirculatie per 7 Mrt 1951 f 427.290.951.

voor kantoor en bedrijf

Vraag en Aanbod inzake Kantoorbehoefden, Brandkasten, Machines, Gebouwen, Industrieterreinen, enz.

TE KOOP
kapitaal fabrieksgebouw

voor meerdere doeleinden geschikt. Gunstig gelegen in N.O.-Brabant.

Vrij te aanvaarden

Totale bedrijfsruimte circa 1850 m², annex groot fabrieksterrein. Voorzien van centrale verwarming, (licht-, en krachtinstallaties. Koopprijs nader overeen te komen.

Br. onder no. ESB 13-1 bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT
Adres voor Nederland: Pieter de Hooghstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hooghstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelans, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs